EUROOPA KOHTU OTSUS (neljas koda)

24. aprill 2008 *

Kohtuasjas C-55/06,

mille ese on EÜ artikli 234 alusel Verwaltungsgericht Köln'i (Saksamaa) 26. jaanuari 2006. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 2. veebruaril 2006, menetluses

Arcor AG & Co. KG

versus

Bundesrepublik Deutschland,

Deutsche Telekom AG

osavõtul,

EUROOPA KOHUS (neljas koda),

koosseisus: koja esimees K. Lenaerts, kohtunikud G. Arestis (ettekandja), R. Silva de Lapuerta, E. Juhász ja T. von Danwitz,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

kohtujurist: M. Poiares Maduro,
kohtusekretär: ametnik C. Strömholm,

arvestades kirjalikus menetluses ja 21. märtsi 2007. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

– Arcor AG & Co. KG, esindajad: *Rechtsanwalt* K. Kleinlein ja *dikigoros* G. Metaxas,

– Bundesrepublik Deutschland, esindaja: M. Deutsch,

– Deutsche Telekom AG, esindajad: *Rechtsanwalt* F. Hölscher ja *Rechtsanwalt* U. Karpenstein,

– Saksamaa valitsus, esindajad: M. Lumma ja C. Schulze-Bahr,

– Leedu valitsus, esindaja: D. Kriaučiūnas,

– Madalmaade valitsus, esindajad: H. G. Sevenster ja P. van Ginneken,

– Austria valitsus, esindaja: C. Pesendorfer,

– Ühendkuningriigi valitsus, esindajad: C. Gibbs ja G. Peretz,

– Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: G. Braun ja M. Shotter,

olles 18. juuli 2007. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus puudutab Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 2887/2000, mis käsitleb eraldatud juurdepääsu kliendiliinile (EÜT L 336, lk 4; ELT eriväljaanne 13/26, lk 83), artikli 1 lõike 4, artikli 3 lõike 3 ning artikli 4 lõigete 1–3 tõlgendamist.

2 Taotlus esitati Arcor AG & Co. KG (edaspidi „Arcor”) ja Bundesrepublik Deutschlandi vahelises kohtuvaidluses, mis puudutab osalise loa andmist Deutsche Telekom AG (edaspidi „Deutsche Telekom”) kliendiliinijuurdepääsu tariifidele.

Õiguslik raamistik

Ühenduse õigus

Määrus nr 2887/2000

3 Määruse nr 2887/2000 põhjendused 5, 6, 11 ja 13–15 sätestavad:

„(5) Uute suure läbilaskevõimega kiudoptiliste liinide pakkumine otse peamistele kasutajatele on eriline turg, mis areneb konkurentsi tingimustes uute investeeringute abil. Seetõttu käsitletakse käesolevas määruses juurdepääsu metalljuhtmetel põhinevatele kliendiliinidele, ilma et see piiraks muud tüüpi juurdepääsuinfrastruktuuridega seotud siseriiklikke kohustusi.

(6) Uutel turuletulijatel ei oleks majanduslikult tasuv mõistliku aja jooksul rajada väljakujunenud metalljuhtmetel põhinevat juurdepääsuinfrastruktuuri täielikult dubleeriv infrastruktuur. Alternatiivsed infrastruktuurid, nagu kaabeltelevisioon, satelliitside ja traadita kliendiliinid ei võimalda üldiselt esialgu samasugust toimivust või katvust, kuigi olukord võib eri liikmesriikides olla erinev.

[…]

(11) Kliendiliinide ja nendega seotud vahendite kuluhindamis- ja hinnakujundus-eeskirjad peaksid õigluse tagamiseks olema läbipaistvad, mittediskrimineerivad ja objektiivsed. Hinnakujunduseeskirjad peaksid tagama, et kliendiliini pakkuja suudaks katta oma asjakohased kulud ning saaks mõistlikku kasumit, et tagada juurdepääsuinfrastruktuuri pikaajaline areng ja ajakohastamine. Kliendiliinide hinnakujunduseeskirjad peaksid edendama ausat ja püsivat konkurentsi, pidades silmas alternatiivsetesse infrastruktuuridesse investeerimise vajadust, ning tagama konkurentsimoonutuste, eelkõige teavitatud operaatori hulgi- ja jaeteenuste hindade liiga väikese vahe vältimise. Sellega seoses peetakse oluliseks nõupidamist konkurentsiküsimustega tegelevate organitega.

[…]

(13) Oma 25. mai 2000. aasta soovituses 2000/417/EÜ, milles käsitletakse eraldatud juurdepääsu kliendiliinile, mis võimaldab elektroonilise side teenuste, sealhulgas lairiba-multimeedia ja Interneti kiirühenduse konkurentsivõimelist pakkumist täies ulatuses (EÜT L 156, lk 44; ELT eriväljaanne 13/25, lk 280), ja oma 26. aprilli 2000. aasta teatises (EÜT C 272, lk 55; ELT eriväljaanne 08/01, lk 378) sätestas komisjon üksikasjalikud juhtnöörid, et aidata riigi reguleerivatel asutustel õiglaselt reguleerida eraldatud kliendiliinijuurdepääsu eri vorme.

(14) Vastavalt [EÜ] asutamislepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuspõhimõttele ei saa liikmesriigid turvalisel ja ühtlustatud viisil ning õigeaegselt luua eraldatud kliendiliinijuurdepääsu ühtlustatud raamistikku, võimaldamaks odava maailmatasemel side infrastruktuuri ja laiaulatuslike teenuste konkurentsivõimelist pakkumist kõikidele ühenduse ettevõtjatele ja kodanikele, ning see tuleks pigem teostada ühenduse tasandil. Nimetatud artiklis sätestatud proportsionaalsuspõhimõtte kohaselt ei lähe käesoleva määruse sätted nimetatud eesmärgi

saavutamiseks vajalikust kaugemale. Need võetakse vastu, ilma et see piiraks ühenduse õigusele vastavaid siseriiklikke sätteid, milles nähakse ette üksikasjalikumad meetmed […]

(15) Käesoleva määrusega täiendatakse telekommunikatsiooni reguleerivat raamistikku, eelkõige direktiive 97/33/EÜ ja 98/10/EÜ. […]”

4 Määruse artikkel 1 „Eesmärgid ja reguleerimisala” on sõnastatud järgmiselt:

„1. Käesoleva määruse eesmärk on tõhustada konkurentsi ja stimuleerida tehnoloogilisi uuendusi kliendiliinijuurdepääsu turul, sätestades eraldatud kliendiliinijuurdepääsu suhtes ühtlustatud tingimused, et edendada elektroonilise side teenuste laia valiku konkurentsivõimelist pakkumist.

2. Käesolevat määrust kohaldatakse artikli 2 punktis a määratletud teavitatud operaatorite eraldatud kliendiliinijuurdepääsu ja sellega seotud vahendite suhtes.

[…]

4. Käesolev määrus ei piira liikmesriikide õigust säilitada või kasutusele võtta ühenduse õigusele vastavaid meetmeid, mis sisaldavad üksikasjalikumaid sätteid kui

käesolevas määruses ettenähtud ja/või käesoleva määruse reguleerimisalast väljaspool olevad sätted, mis muu hulgas käsitlevad juurdepääsuinfrastruktuuride teisi tüüpe."

5 Vastavalt määruse artiklile 2 kasutatakse selles järgmisi mõisteid:

„a) *teavitatud operaator* – üldkasutatava tavatelefonivõrgu operaator, keda riigi reguleerivad asutused [edaspidi „RRA-d"] on nimetanud olulist turuvõimu omavateks üldkasutatavate tavatelefonivõrkude ja universaalteenuste pakkumisel vastavalt direktiivi 97/33/EÜ I lisa 1. osale või direktiivile 98/10/EÜ;

b) *kasutusõiguse saanu* – kolmas isik, kes vastavalt direktiivile 97/13/EÜ on nõuetekohaselt volitatud või kellel vastavalt siseriiklikele õigusaktidele on õigus pakkuda sideteenuseid ja kes on õigustatud saama eraldatud kliendiliinijuurdepääsu;

c) *kliendiliin* – füüsiline metalljuhtmete keerdpaar, mis ühendab sidevõrgu lõpppunkti abonendi ruumides peajaotla või samaväärse seadmega üldkasutatavas tavatelefonivõrgus;

[…]"

6 Määruse nr 2887/2000 artikli 3 „Eraldatud juurdepääsu pakkumine" lõiked 2 ja 3 sätestavad:

„2. Teavitatud operaatorid täidavad alates 31. detsembrist 2000 kasutusõiguse saanute mõistlikud taotlused eraldatud juurdepääsu saamiseks kliendiliinidele ja seotud vahenditele läbipaistvatel, õiglastel ja mittediskrimineerivatel tingimustel. Taotlused võib tagasi lükata ainult tehnilise teostatavusega või võrgu terviklikkuse säilitamise vajadusega seotud objektiivsete kriteeriumide alusel. Juurdepääsu andmisest keeldumise puhul võib kannataja pool esitada asja lahendamiseks artikli 4 lõikes 5 nimetatud vaidluste lahendamise korras. Teavitatud operaatorid pakuvad kasutusõiguse saanutele nende enda teenistustele või sidusettevõtjatele pakutavatega samaväärseid vahendeid samadel tingimustel ja sama aja jooksul.

3. Teavitatud operaatorid kehtestavad eraldatud kliendiliinijuurdepääsule ja sellega seotud vahenditele kulupõhised hinnad, ilma et see piiraks artikli 4 lõike 4 kohaldamist."

7 Määruse artikkel 4 „[RRA] järelevalve" näeb ette:

„1. [RRA] tagab, et eraldatud kliendiliinijuurdepääsu hinna määramisel peetakse silmas ausat ja püsivat konkurentsi.

2. [RRA-l] on volitused:

a) kehtestada muudatusi eraldatud kliendiliinijuurdepääsu ja sellega seotud vahendite standardpakkumises, sealhulgas hindades, kui sellised muudatused on õigustatud, ja

b) nõuda teavitatud operaatoritelt asjakohast teavet käesoleva määruse rakendamise kohta.

3. Vajaduse korral võib [RRA] omal algatusel sekkuda, et tagada mittediskrimineerimine, aus konkurents, majanduslik tasuvus ja lõppkasutajate maksimaalne kasu.

4. Kui [RRA] teeb kindlaks, et juurdepääsuturg on piisavalt konkurentsivõimeline, vabastab ta teavitatud operaatorid artikli 3 lõikes 3 sätestatud kulupõhiste hindade kehtestamise kohustusest.

5. Käesoleva määrusega hõlmatud küsimusi käsitlevad ettevõtjatevahelised vaidlused lahendatakse siseriikliku vaidluste lahendamise korra kohaselt vastavalt direktiivile 97/33/EÜ kohe, õiglaselt ja läbipaistvalt."

Endine reguleeriv raamistik telekommunikatsiooni valdkonnas (edaspidi „ERR")

– Direktiiv 90/387/EMÜ

8 Nõukogu 28. juuni 1990. aasta direktiiv 90/387/EMÜ telekommunikatsiooniteenuste siseturu loomise kohta avatud võrgu pakkumise kaudu (EÜT L 192, lk 1), mida muudeti Euroopa Parlamendi ja nõukogu 6. oktoobri 1997. aasta direktiiviga 97/51/EÜ ja mis oli kohaldatav põhikohtuasja asjaolude toimumise ajal, käsitleb vastavalt

oma artikli 1 lõikele 1 nende tingimuste ühtlustamist, mis puudutavad üldkasutatavatele telekommunikatsioonivõrkudele avatud ja tõhusat juurdepääsu ja nende avatud ja tõhusat kasutamist ning vastavalt vajadusele universaalseid sideteenuseid.

9 Kõnealuse direktiivi artikli 2 punkti 8 kohaselt on „avatud võrgu pakkumise tingimised”:

„[…] tingimused, mis puudutavad üldkasutatavatele telekommunikatsioonivõrkudele ning vastavalt vajadusele universaalsetele sideteenustele vaba ja tõhusat juurdepääsu ning nende võrkude ja teenuste tõhusat kasutamist.

Ilma et see piiraks nende juhtumipõhist kohaldamist, võivad avatud võrgu pakkumise tingimuste hulka kuuluda ühtlustatud tingimused, mis puudutavad:

– tehnilisi liideseid, sealhulgas vajaduse korral sidevõrgu lõpp-punkti määratlemist ja sisseseadmist,

– kasutustingimusi,

– hinnakujunduse põhimõtteid,

– juurdepääsu sagedustele ja numbritele/aadressidele/nimedele, vajaduse korral vastavalt lisas sisalduvale raamistikule”.

[Siin ja edaspidi on viidatud direktiivi tsiteeritud mitteametlikus tõlkes.]

10 Direktiivi 90/387 artikli 3 lõige 1 näeb ette:

„Avatud võrgu pakkumise tingimused peavad vastama järgmistele aluspõhimõtetele:

– need peavad põhinema objektiivsetel kriteeriumidel,

– need peavad olema läbipaistvad ja nõuetekohaselt avaldatud,

– need peavad kooskõlas ühenduse õigusega tagama võrdse võimaluse juurdepääsule ega tohi olla diskrimineerivad.”

11 Kõnealuse direktiivi artikli 5a lõige 3 näeb ette:

„Liikmesriigid tagavad, et riigi tasandil on olemas toimivad mehhanismid, mille alusel on isikul, keda [RRA] otsus puudutab, õigus esitada kaebus sellise otsuse peale organile, mis on asjaomastest pooltest sõltumatu.”

12 Direktiivil 90/387 on lisa pealkirjaga „Avatud võrgu pakkumise tingimuste kohaldamise raamistik", mille punkt 3 käsitleb hinnakujunduse põhimõtete ühtlustamist ning on sõnastatud järgmiselt:

„Hinnakujunduse põhimõtted peavad vastama artikli 3 lõikes 1 sätestatud põhimõtetele.

Need tähendavad eelkõige, et:

– tariifid peavad põhinema objektiivsetel kriteeriumidel ning üldjuhul – seni kuni konkurents muutub tõhusaks ja säilitab kasutajatele soodsa madala hinnataseme – olema kulupõhised, võttes arvesse, et hindade tegeliku taseme määramine kuulub jätkuvalt siseriikliku õiguse reguleerimisalasse ning sellele ei kehti avatud võrgu pakkumise tingimused. Kui ettevõtjal ei ole asjaomasel turul enam märkimisväärset turujõudu, võib pädev [RRA] peatada kulupõhisuse nõude täitmise kohustuse. Üks eesmärkidest peaks olema tõhusate hinnakujunduse põhimõtete määratlemine kogu ühenduses, tagades samal ajal kõigile universaalteenuse,

– tariifid peavad olema läbipaistvad ja nõuetekohaselt avaldatud,

– selleks et võimaldada kasutajatel valida teenuste erinevate elementide vahel, peavad tariifid tehniliste võimaluste piires olema vastavalt asutamislepingu konkurentsieeskirjadele piisavalt eraldatud. Eelkõige peab teatavate spetsiifiliste

lisateenuste osutamiseks kasutatavate täiendavate rakenduste eest üldreeglina esitama arve sõltumata nendest rakendustest, mille eest makstakse kindlasummalist tasu, ja siirdest endast,

– tariifid ei või olla diskrimineerivad ja peavad tagama võrdse kohtlemise, välja arvatud juhul, kui selle põhimõtte piiramine on ühenduse õigusega kooskõlas.

Tasu võrguteenuste või võrguressurssidele juurdepääsu eest peab vastama eespool sätestatud hinnakujunduse põhimõtetele ning asutamislepingu konkurentsieeskirjadele. Tasu puhul tuleb arvesse võtta ka kasutatud ressursside kogukulu õiglase jaotuse põhimõtet, tarvidust saada tehtud investeeringutelt piisavat kasumit ning vajaduse korral universaalteenuse finantseerimist vastastikuse sidumise direktiivi sätete kohaselt.

Eelkõige selleks, et arvestada ülemäärase liiklusega tipptundidel ja liikluse puudumisega madalajal, võib kohaldada mitut eri suurusega tariifi, tingimusel et tariifidevahelised erinevused on kaubanduslikust aspektist õigustatud ega ole eespool nimetatud põhimõtetega vastuolus.”

– Direktiiv 97/33/EÜ

13 Põhikohtuasja asjaolude toimumise ajal kehtinud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. juuni 1997. aasta direktiivi 97/33/EÜ vastastikuse sidumise kohta telekommunikatsioonisektoris seoses universaalteenuse ja koostalitlusvõime taga-

misega avatud võrgu pakkumise põhimõtete kohaldamise teel (EÜT L 199, lk 32) põhjenduses 10 on sätestatud:

„arvestades, et vastastikuse sidumise tariifide kehtestamine on määrava tähtsusega konkurentsi struktuuri ja intensiivsuse seisukohast liberaliseeritud turule üleminekul; et märkimisväärse turujõuga ettevõtjad peavad olema võimelised tõendama, et nende vastastikuse sidumise tasud on kindlaks määratud objektiivsete kriteeriumide alusel, et need lähtuvad läbipaistvuse ja kulupõhisuse põhimõttest ning et need on piisavalt mitmekesised vastavalt pakutavate sidevõrkude ja teenuste osadele; et vastastikuse sidumise teenuste, tariifide ja tingimuste loetelu avaldamine suurendab vajalikku läbipaistvust ja soodustab võrdset kohtlemist; et vastastikuse sidumise teenuste hinna kujundamise meetodid peavad olema paindlikud ja hõlmama muu hulgas võimsusel põhinevat hindade määramist; et tariifid peavad stimuleerima tootlikkust ning soodustama tõhusate ja jätkusuutlike ettevõtjate turuletulekut ega tohi olla madalamal tasemest, mis kinnitatakse pikaajaliste marginaalkulude alusel vastavalt tegelikel kuludel põhinevatele kulude jaotamise ja omistamise meetoditele, ega kõrgemal ülemmäärast, mis kehtestatakse kõnealuse vastastikuse sidumise teenuse osutamise omakulu alusel; et vastastikuse sidumise tariifid, mis põhinevad vastastikuse sidumise juurdepääsu pakkumise pikaajaliste marginaalkuludega tihedalt seotud hinnatasemel, on sobivad avatud ja konkurentsinõuetele vastava turu kiire arengu soodustamiseks.” [Siin ja edaspidi on osundatud direktiivi tsiteeritud mitteametlikus tõlkes.]

14 Direktiivi 97/33 artikli 1 kohaselt kehtestab see direktiiv reguleeriva raamistiku, mis tagab Euroopa Ühenduses telekommunikatsioonivõrkude vastastikuse sidumise, iseäranis teenuste koostalitlusvõime ja universaalteenuste pakkumise avatud ja konkurentsile rajatud keskkonnas.

15 Selle direktiivi artiklis 2 on sätestatud, et „vastastikune sidumine” on „ühe ja sama operaatori või erinevate operaatorite kasutatavate telekommunikatsioonivõrkude füüsiline ja loogiline ühendamine, mis võimaldab operaatori klientidel suhelda sama või mõne teise operaatori klientidega või saada juurdepääs teise operaatori osutatavatele teenustele”.

16 Kõnealuse direktiivi artikkel 7 „Vastastikuse sidumise hinna kujundamise põhimõtted ja kuluarvestussüsteem” näeb ette:

„[…]

2. Vastastikuse sidumise tasu peab lähtuma läbipaistvuse ja kulupõhisuse põhimõttest. Ettevõtja, kes pakub oma seadmete vastastikuse sidumise teenust, on kohustatud tõendama, et tasud määratakse kindlaks tegelike kulude alusel, mis sisaldavad mõistlikku kasumit tehtud investeeringutelt. […]

3. [RRA-d] tagavad vastastikuse sidumise standardpakkumise avaldamise vastavalt artikli 14 lõikele 1. Vastastikuse sidumise standardpakkumine peab sisaldama vastastikuse sidumise standardpakkumiste kirjeldust, mis on vastavalt turuvajadustele jagatud erinevateks osadeks, ning vastavat menetlust ja tingimusi, kaasa arvatud hinda.

Erinevat liiki ettevõtjate suhtes, kellel on õigus pakkuda sidevõrke ja teenuseid, võib kehtestada mitmeid erinevaid vastastikuse sidumise hindu, menetlusi ja tingimusi, kui neid erinevusi on lähtuvalt pakutava vastastikuse sidumise liigist ja/või riikliku litsentsi andmise tingimustest võimalik objektiivselt põhjendada. [RRA-d] tagavad, et kõnealused erinevused ei tekita konkurentsimoonutusi ning iseäranis selle, et ettevõtja kohaldab ettenähtud vastastikuse sidumise hindu, menetlust ja tingimusi, kui ta pakub vastastikust sidumist oma teenuste või oma tütarettevõtja või partneri teenuste puhul […]

[RRA-del] on õigus teha vastastikuse sidumise standardpakkumises muudatusi juhul, kui need on õigustatud.

IV lisas on esitatud loetelu näidistest vastastikuse sidumise tasu edasisel kujundamisel arvesse võetavate elementide, hinnastruktuuride ja hinnakomponentide kohta. Kui ettevõtja muudab avaldatud vastastikuse sidumise standardpakkumist, võivad [RRA] nõutavad kohandused olla tagasiulatuva jõuga alates muudatuse tegemise kuupäevast.

[…]

5. Komisjon töötab […] välja soovitused kuluarvestussüsteemide ja raamatupidamise lahususe kohta vastastikuse sidumise valdkonnas. [RRA-d] tagavad, et kuluarvestussüsteemid, mida asjaomased ettevõtjad kasutavad, sobivad käesolevas artiklis sätestatud tingimuste täitmiseks ning on dokumenteeritud piisavalt üksikasjalikult vastavalt V lisale.

[RRA-d] tagavad, et kuluarvestussüsteemi kirjeldus, millest nähtuvad peamised kategooriad, millesse kulud jaotatakse, ja vastastikuse sidumise kulude jaotamise eeskirjad, oleks üldsusele taotluse alusel kättesaadav. Kuluarvestussüsteemist kinnipidamist kontrollivad [RRA-d] või muu pädev asutus, kes on telekommunikatsiooniettevõtjast sõltumatu ja kelle [RRA] on heaks kiitnud. Kord aastas avaldatakse teatis kuluarvestussüsteemist kinnipidamise kohta.

[…]”

17 Direktiivi 97/33 IV lisa „Loetelu vastastikuse sidumise tasude elementide näidete kohta” on sõnastatud järgmiselt:

„„Vastastikuse sidumise tasu” on tegelik tasu, mida vastastikku seotud pooled peavad maksma.

„Hinnastruktuuri” all mõistetakse suuri kategooriaid, millesse vastastikuse sidumise tasud on jaotatud, st:

– füüsilise vastastikuse sidumisega kaasnevate kulude katmiseks mõeldud tasu, mis lähtub konkreetse taotletava vastastikuse sidumise pakkumisega kaasnevatest kuludest (näiteks spetsiifilised seadmed ja ressursid, ühildumise kontrollimine),

– rent seadmete ja ressursside alalise kasutamise eest (ühenduse hooldamine jne),

– lisa- ja täiendavate teenuste muutuvkulud (näiteks juurdepääs telefoniraamatu teenusele, operaatori abi, andmete kogumine, tasu arvestamine, arvete esitamine, sidus- ja lisaväärtusteenused jms),

– liiklusega seotud kulud, mis kaasnevad liiklusega vastastikku seotud võrgu suunas ja suunast (näiteks ümberlülitamise ja edastamise kulud) ning mida võidakse arvutada minutipõhiselt ja/või nõutava täiendava võrguvõimsuse alusel.

„Hinnakujunduse elementide" all mõeldakse ühendatud poolele võimaldatud igale võrguelemendile või -seadmele eraldi määratud hindu.

Vastastikuse sidumise tariifid ja tasud peavad vastavalt artikli 7 lõikele 2 lähtuma kulupõhisuse ja läbipaistvuse põhimõttest.

[…]"

18 Direktiivi 97/33 V lisa „Vastastikuse sidumise kulude arvestamise süsteem" esitab näitena mõne elemendi, mis võib kuuluda nimetatud kuluarvestussüsteemi. Kõnealune lisa on sõnastatud järgmiselt:

„Artikli 7 lõige 5 näeb ette kuluarvestussüsteemi üksikasjaliku esitamise ning eespool viidatud loetelus esitatakse näidisena mõned elemendid, mis võivad sellesse arvestussüsteemi kuuluda.

Nende andmete avaldamine on mõeldud selleks, et tagada vastastikuse sidumise tasude arvutamise läbipaistvus, et teised turuosalised võiksid olla kindlad, et tasu on arvutatud õiglaselt ja õigesti.

Seda eesmärki tuleb arvesse võtta, kui [RRA] ja asjaomased ettevõtjad määravad kindlaks avaldatava teabe täpsuse astme.

Allpool esitatud loetelus on nimetatud andmed, mis peavad avaldatud teabes sisalduma.

1. Kasutatud kulustandard

   Näiteks täielikult jaotatud kulud, keskmised pikaajalised marginaalkulud, marginaalkulud, konkreetse teenuse kulud, seotud otsesed kulud jne,

   sealhulgas kulude alus või alused, mida kasutati,

   see tähendab:

   juba tehtud kulutused (mis põhinevad seadmetele ja süsteemidele tehtud tegelikel kulutustel) või eeldatavad kulud (mis põhinevad seadmete või süsteemide asendamise kulude hinnangul).

2. Vastastikuse sidumise tariifis sisalduvad kuluelemendid

   Märge kõigi erinevate kuluelementide (sh kasum) kohta, mis koos moodustavad vastastikuse sidumise tasu.

3. Kulude jaotamise astmed ja meetodid, eelkõige ühiste ja üldkulude kirjendamine

Üksikasjad otseste kulude analüüsimise põhjalikkuse kohta ning selle kohta, millises ulatuses ja millist meetodit kasutades on ühised ja üldkulud arvatud vastastikuse sidumise tasude hulka.

4. Raamatupidamistavad

Raamatupidamistavad, mida kasutatakse selliste kulude kirjendamisel, mis hõlmavad:

– materiaalse põhivara põhiliikide (näiteks maa, hooned, seadmed jms) amortisatsiooniperiood,

– muude oluliste kuluelementide käsitlemine tulude ja kapitalikuludega võrdlemise teel (näiteks tarkvara ja infosüsteem, teadus ja arendus, äriarendus, otsene ja kaudne ehitus, remont ja hooldus, finantskulud jms).

[…]”

– Direktiiv 98/10/EÜ

19 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 1998. aasta direktiiv 98/10/EÜ avatud võrguteenuse kohaldamise kohta kõneside suhtes ja telekommunikatsiooni universaalteenuse kohta konkurentsitingimustele vastavas keskkonnas (EÜT L 101, lk 24), mis oli kohaldatav põhikohtuasja asjaolude toimumise ajal, ühtlustab oma artikli 1 kohaselt üldkasutatavatele tavatelefonsidevõrkudele ja universaalsetele tavatelefonsideteenustele avatud ja tõhusat juurdepääsu tagavad tingimused ning nende kasutamise tingimused avatud ja konkurentsile rajatud turu keskkonnas kooskõlas avatud võrgu pakkumise põhimõtetega.

20 Nimetatud direktiivi artikkel 17 „Hinnakujunduse põhimõtted" näeb ette:

„[…]

2. Üldkasutatava tavatelefonsidevõrgu ja universaalsete tavatelefonsideteenuste kasutamise tariifide puhul tuleb lähtuda direktiivi 90/387/EMÜ […] lisas sätestatud kulupõhisuse aluspõhimõtetest.

3. Ilma et see piiraks direktiivi 97/33/EÜ vastastikuse sidumise kohta artikli 7 lõike 3 kohaldamist, ei sõltu üldkasutatava tavatelefonsidevõrgu juurdepääsu ja kasutamise tariifid rakenduse tüübist, mida klient kasutab, välja arvatud juhul, kui see nõuab erinevaid teenuseid või lisavahendeid.

[…]" [Siin ja edaspidi on viidatud direktiivi tsiteeritud mitteametlikus tõlkes.]

21 Kõnealuse direktiivi artikli 18 „Kuluarvestuse põhimõtted" lõiked 1 ja 2 sätestavad:

„1. Liikmesriigid tagavad, et juhul, kui ettevõtja on tariifide puhul vastavalt artiklile 17 kohustatud lähtuma kulupõhisuse põhimõttest, oleksid nende ettevõtjate poolt kasutatavad kuluarvestussüsteemid artikli 17 täitmiseks sobivad, ning et pädev asutus, kes on kõnealustest ettevõtjatest sõltumatu, kontrollib nendest süsteemidest kinnipidamist. [RRA-d] tagavad, et kord aastas avaldatakse teatis kuluarvestussüsteemist kinnipidamise kohta.

2. [RRA-d] tagavad, et lõikes 1 viidatud kuluarvestussüsteemi kirjeldus, millest nähtuvad peamised kategooriad, millesse kulud jaotatakse, ja kõnesideteenuse kulude jaotamise eeskirjad, oleksid taotluse alusel neile kättesaadavad. [RRA-d] esitavad komisjonile taotluse alusel teavet kuluarvestussüsteemi kohta, mida asjaomased ettevõtjad kasutavad."

– Soovitus 98/195/EÜ

22 Komisjon andis 8. jaanuaril 1998 soovituse 98/195/EÜ vastastikuse sidumise kohta liberaliseeritud telekommunikatsiooniturul (1. osa. Vastastikuse sidumise hinnakujundus) (EÜT L 73, lk 42).

– Soovitus 98/322/EÜ

23 Komisjon andis direktiivi 97/33 artikli 7 lõike 5 alusel 8. aprillil 1998 soovituse 98/322/EÜ vastastikuse sidumise kohta liberaliseeritud telekommunikatsiooniturul (2. osa. Raamatupidamise lahusus ja kuluarvestus) (EÜT L 141, lk 6).

– Soovitus 2000/417/EÜ

24 Komisjon andis 25. mail 2000 soovituse 2000/417/EÜ komplektist eraldatud kliendiliinijuurdepääsu kohta: konkurentsi võimaldamine elektroonilise side teenuste, sealhulgas lairiba-multimeedia ja Interneti kiirühenduse kogu valiku pakkumisel (EÜT L 156, lk 44; ELT eriväljaanne 13/25, lk 280).

– Teatis komplektist eraldatud kliendiliinijuurdepääsu kohta

25 Komisjon avaldas 23. septembril 2000 teatise 2000/C 272/10 „Komplektist eraldatud kliendiliinijuurdepääs: konkurentsi võimaldamine elektroonilise side teenuste, sealhulgas lairiba-multimeedia ja Interneti kiirühenduse kogu valiku pakkumisel".

Uus reguleeriv raamistik

26 Euroopa Parlament ja nõukogu võtsid 7. märtsil 2002 vastu neli direktiivi, mis käsitlevad elektroonilistele sidevõrkudele kohaldatavat uut reguleerivat raamistikku, täpsemalt direktiivi 2002/19/EÜ elektroonilistele sidevõrkudele ja nendega seotud vahenditele juurdepääsu ja vastastikuse sidumise kohta (juurdepääsu käsitlev direktiiv) (EÜT L 108, lk 7; ELT eriväljaanne 13/29, lk 323), direktiivi 2002/20/EÜ

elektrooniliste sidevõrkude ja -teenustega seotud lubade andmise kohta (loadirektiiv) (EÜT L 108, lk 21; ELT eriväljaanne 13/29, lk 337), direktiivi 2002/21/EÜ elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste ühise reguleeriva raamistiku kohta (raamdirektiiv) (EÜT L 108, lk 33; ELT eriväljaanne 13/29, lk 349) ning direktiivi 2002/22/EÜ universaalteenuse ning kasutajate õiguste kohta elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste puhul (universaalteenuse direktiiv) (EÜT L 108, lk 51; ELT eriväljaanne 13/29, lk 367).

27 Direktiivi 2002/21 artikliga 26 ja artikli 28 lõike 1 teise lõiguga tunnistati alates 25. juulist 2003 kehtetuks muu hulgas direktiivid 90/387, 97/33 ja 98/10.

28 Vastavalt direktiivide 2002/19 ja 2002/20 artiklile 19, direktiivi 2002/21 artiklile 29 ja direktiivi 2002/22 artiklile 39 jõustuvad kõnealused direktiivid Euroopa Ühenduste Teatajas avaldamise päeval, mis tähendab, et need jõustusid 24. aprillil 2002.

Siseriiklik õigus

Telekommunikatsiooniseadus

29 25. juuli 1996. aasta Telekommunikationsgesetz'i (telekommunikatsiooniseadus, *BGBl.* 1996 I, lk 1120; edaspidi „TKG 1996") § 24 põhikohtuasjas kohaldatavas redaktsioonis näeb ette:

„1. Tariifid peavad põhinema teenuste tõhusa osutamise kuludel ja vastama lõikes 2 kehtestatud nõuetele. […]

2. Tariifid ei või

1) sisaldada konkurentsipiirangute vastase seaduse § 19 kohaselt hinnalisa, mida on võimalik kehtestada üksnes seetõttu, et teenuse pakkujal on asjaomasel telekommunikatsiooniturul turgu valitsev seisund;

2) sisaldada hinnaalandust, mis kahjustab teiste ettevõtjate võimalust konkureerida telekommunikatsiooniturul, ega

3) anda teatavatele teenusesaajatele eeliseid võrreldes teiste teenusesaajatega, kes tellivad kõnealusel telekommunikatsiooniturul võrdväärseid või sarnaseid telekommunikatsiooniteenuseid,

välja arvatud juhul, kui see on õigustatud objektiivse põhjuse tõttu, mis on tõendatud."

30 TKG 1996 § 27 lõige 1 näeb ette, et RRA annab tariifidele loa kas teenuste tõhusa osutamise kulude põhjal iga teenuse lõikes või asutuse poolt teenuste portfelli eest tasumisele kuuluvate tariifide keskmistele muutumismääradele kehtestatud taseme alusel. Sama paragrahvi lõikega 4 on liitvabariigi valitsusele antud õigus täpsustada määrustega loatüüpide süsteemi ja kehtestada tingimused, mille alusel peab reguleeriv asutus otsustama, missugust kõnealuse paragrahvi lõikes 1 kirjeldatud korda kohaldatakse.

Tariifide reguleerimise määrus

31 1. oktoobri 1996. aasta Telekommunikations-Entgeltregulierungsverordnung (määrus tariifide reguleerimise kohta telekommunikatsiooni valdkonnas; *BGBl.* 1996 I, lk 1492; edaspidi „TEntgV") sisaldab muu hulgas järgmisi sätteid:

„§ 2

1. TKG [1996] § 27 lõikes 1 osutatud tariifiloa taotluse esitanud ettevõtja peab esitama iga asjaomase teenuse kohta järgmised dokumendid:

1) teenuse üksikasjalik kirjeldus, kaasa arvatud andmed selle kvaliteedi kohta, samuti üldtingimuste projekt,

2) andmed viie viimase aasta käibe ning taotluse aasta ja nelja järgmise aasta eeldatava käibe kohta,

3) andmed müügimahtude kohta ja võimaluse korral taotluses esitatud hindade paindlikkuse kohta punktis 2 nimetatud ajavahemikus,

4) andmed lõikes 2 nimetatud erinevate kulude muutumise kohta (kuludokumendid) ja jääktulu muutumise kohta punktis 2 nimetatud ajavahemikus,

5) andmed rahaliste tagajärgede kohta klientide jaoks, eriti mis puudutab era- ja äriklientide nõudluse struktuuri, samuti konkurentide jaoks, kes saavad teenuse sisendteenusena, ning

6) tariifide eristamise korral andmed eristamise mõju kohta kasutajarühmadele, keda tariifierinevused puudutavad, samuti kavandatava eristamise objektiivne põhjendus.

2. Lõike 1 punktis 4 nimetatud kuludokumendid hõlmavad kulusid, mida võib seostada otseselt teenusega (otsesed kulud), ja kulusid, mis ei ole otseselt teenusega seotud (üldkulud). Mis puudutab üldkulusid, siis tuleb märkida ja selgitada, kuidas need erinevate teenuste vahel jaotatakse. Niisugusel jaotamisel peab taotluse esitanud ettevõtja võtma arvesse kriteeriume, mis on kehtestatud nõukogu 28. juuni 1990. aasta direktiivi 90/387/EMÜ telekommunikatsiooniteenuste siseturu loomise kohta avatud võrgu pakkumise kaudu […] artikli 6 alusel vastu võetud nõukogu direktiividega. Esimeses lauses nimetatud kuludokumentides peavad olema täpsustatud ka järgmised andmed:

1) kuluarvestusmeetod,

2) tööjõukulude, kulumi, investeeritud kapitaliga seotud finantskulude ja materjalikulude suurus,

3) eeldatava ja realiseeritud võimsuse kasutamine võrdlusperioodil ja

4) teenuse kulude arvestamisel aluseks olnud kogused, kaasa arvatud vastavad hinnad, eelkõige avaliku telekommunikatsioonivõrgu osad ja nende osade kasutamise kulud.

3. [RRA] võib tariifiloa andmisest keelduda, kui ettevõtja ei esita kõiki lõigetes 1 ja 2 nimetatud dokumente.

§ 3

1. [RRA] peab taotluse esitanud ettevõtja esitatud tõendavad dokumendid läbi vaatama, et teha kindlaks, kas ja mil määral põhinevad taotletavad hinnad teenuste tõhusa osutamise kuludel lõike 2 tähenduses.

2. Teenuste tõhusa osutamise kulud tulenevad teenuse pikaajalistest lisakuludest ja mõistlikust hinnalisast, mis on mõeldud teenuse mahust sõltumatute üldkulude, sealhulgas igal juhtumil investeeritud kapitali mõistliku tootluse hüvitamiseks, kui need kulud on selle teenuse osutamiseks vajalikud.

3. [RRA] peab tõendavate dokumentide läbivaatamisel kasutama lisaks võrdlusena selliste ettevõtjate hindu ja kulusid, kes pakuvad samalaadseid teenuseid sarnastel turgudel, kus toimub konkurents. Seejuures tuleb arvesse võtta võrdlusturgude iseärasusi.

4. Kui kulud, mille kohta on esitatud § 2 lõike 2 kohased tõendavad dokumendid, ületavad teenuste tõhusa osutamise kulusid lõike 2 tähenduses, loetakse need teenuste tõhusa osutamise seisukohast ebavajalikeks kulutusteks. Neid kulutusi, samuti muid neutraalseid kulutusi võetakse tariifiloa andmisel arvesse ainult siis – ja nii kaua –, kui selleks on seaduslik kohustus või kui taotluse esitanud ettevõtja esitab muu objektiivse põhjenduse."

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

32 Deutsche Telekom on teavitatud operaator määruse nr 2887/2000 tähenduses.

33 Arcor, varem Mannesmann Arcor AG & Co, on kasutusõiguse saanu sama määruse tähenduses ning pakub muu hulgas ISDN-telefoniühendusi lõppkasutajatele. Neid ühendusi saab siiski kasutada vaid juhul, kui Arcoril on eraldatud juurdepääs vastavale kliendiliinile Deutsche Telekomi sidevõrgus.

34 Nagu nähtub eelotsusetaotlusest, sõlmis Arcor 30. septembril 1998 Deutsche Telekomiga esimese lepingu eraldatud juurdepääsu kohta viimase kliendiliinidele.

35 Arcor esitas 8. märtsil 1999 komisjonile EÜ asutamislepingu artikli 86 (nüüd EÜ artikkel 82) alusel Deutsche Telekomi peale kaebuse, mis puudutas hindu, mida Deutsche Telekom küsib juurdepääsu eest oma kohtvõrkudele, millest igaüks sisaldab mitut kliendiliini abonentideni.

36 RRA, st Bundesnetzagentur (liitvabariigi raudteevõrgu ning elektri-, gaasi-, side- ja postiamet) andis 30. märtsi 2001. aasta otsusega, mida parandati sama aasta 17. aprillil, osalise loa Deutsche Telekomi eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifidele (igakuine abonemenditasu liini kasutamise eest, ühekordne liitumistasu ja ühekordne tasu ülesütlemise eest) alates 1. aprillist 2001, kusjuures need tariifid kehtivad paljude erineva hinnaga juurdepääsuvariantide puhul. Eelotsusetaotluse kohaselt lõppes loa kehtivus igakuise abonemenditasu osas 31. märtsil 2003 ja muus osas hiljemalt 31. märtsil 2002.

37 Arcor esitas 30. aprillil 2001 pädevale kohtule kaebuse, milles ta palus nimetatud loa andmise otsuse osaliselt tühistada, põhjusel et lubatud tariifid on liiga kõrged. Ta väidab, et selle investeeringu väärtust, mida kujutab endast kliendiliin, hinnati valesti, kuna kohaldati analüütilist kulumeetodit ja annuiteedi meetodit ega võetud arvesse muid kulusid. Arcori arvates võimaldas selline hindamine arvutada eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifid mitte olemasoleva võrgu kulude põhjal, vaid hüpoteetiliste kulude põhjal, mis kaasneksid uue kohtvõrgu rajamisega.

38 Komisjoni 21. mai 2003. aasta otsusega 2003/707/EÜ, mis käsitleb EÜ asutamislepingu artikli 82 kohaldamise menetlust (juhtumid COMP/C-1/37.451, 37.578, 37.579 – Deutsche Telekom AG) (EÜT L 263, lk 9), määrati Deutsche Telekomile trahv summas 12,6 miljonit eurot EÜ artikli 82 punkti a sätete rikkumiste eest, mis viimane pani toime seeläbi, et ta küsis kliendiliinile juurdepääsu eest konkurentidelt

ja abonentidelt ebaõiglasi liitumistasusid ja igakuiseid abonemenditasusid, takistades märkimisväärselt konkurentsi kliendiliinile juurdepääsu turul.

39 Neil asjaoludel otsustas Verwaltungsgericht Köln menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas määruse […] nr 2887/2000 artikli 1 lõiget 4 tuleb tõlgendada nii, et kõnealuse määruse artikli 3 lõikes 3 sisalduvad kulupõhisuse tingimused on miinimumnõuded selles mõttes, et liikmesriikide õigus ei või neist kasutusõiguse saanute kahjuks kõrvale kalduda?

2. Kas määruse […] nr 2887/2000 artikli 3 lõikes 3 ette nähtud kulupõhisuse nõue hõlmab ka arvestuslikke intresse ja arvestuslikku kulumit?

3. Kui vastus teisele küsimusele on jaatav, siis:

a) Kas intresside ja kulumi arvutamise aluseks on vara asendamise väärtus pärast selle kulumi mahaarvamist, mis on kogunenud juba enne hindamise kuupäeva, või on arvutamise aluseks üksnes asendamise hetkeväärtus, mis on hindamise ajal väljendatud jooksvates hindades?

b) Kas kulusid, mis on arvestuslike intresside ja arvestusliku kulumi arvutamisel aluseks võetud, iseäranis neid, mida ei saa teenusega otseselt seostada (üldkulud), tuleb igal juhul tõendada teavitatud operaatori arusaadavate kuludokumentidega?

c) Kui vastus [kolmanda] küsimuse [punktile] b on kas täielikult või osaliselt eitav, siis:

kas selle asemel saab kulusid tõendada analüütilisel kulumudelil põhineva hindamise teel?

Millistele metodoloogilistele ja muudele sisulistele nõuetele peab nimetatud alternatiivne hindamine vastama?

d) [RRA-l] on talle määruse […] nr 2887/2000 artikli 4 lõigete 1–3 alusel antud pädevuse raames kulupõhisuse kontrolli läbiviimisel „kaalutlusruum", mille suhtes saab teostada üksnes piiratud kohtulikku kontrolli?

e) Kui vastus [kolmanda] küsimuse [punktile] d on jaatav, siis:

kas kõnealune kaalutlusruum puudutab iseäranis ka kuluarvestusmeetodit ning arvestuslike intresside (võõr- ja/või omakapitalilt) ja mõistlike amortisatsiooniperioodide kindlaksmääramisega seotud küsimusi?

Millised on selle kaalutlusruumi piirid?

f) Kas kulupõhisuse nõuded kaitsevad ka vähemalt konkurentide kui kasutusõiguse saanute õigusi, nii et konkurentidel on võimalus kohtus vaidlustada juurdepääsutariifid, mis ei ole kulupõhised?

g) Kas teavitatud operaator vastutab kulude tõendamata jätmise eest (tõendamiskoormis), kui määruse […] nr 2887/2000 artiklis 4 ette nähtud järelevalvemenetluses või hilisemas kohtumenetluses ei suudeta kulusid täielikult või osaliselt tõendada?

h) Kui vastus [kolmanda] küsimuse [punktidele] f ja g on jaatav, siis:

kas kulupõhisuse tõendamisel lasub tõendamiskoormis teavitatud operaatoril ka siis, kui konkurent kasutusõiguse saanuna esitab reguleeriva asutuse poolt siseriiklike õigusnormide alusel antud loa peale kaebuse, põhjusel et juurdepääsutariifid, millele on antud luba, on liiga kõrged, kuna need ei ole kulupõhised?"

Eelotsuse küsimused

40 Rea küsimustega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtul tõlgendada määruse nr 2887/2000 mitut sätet ning eriti neid sätteid, mis puudutavad põhimõtet, mille kohaselt peavad eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifid olema kulupõhised.

41 Nagu nähtub eelotsusetaotlusest, tõstatavad esitatud küsimused neli eraldiseisvat probleemi.

42 Esimene probleem on seotud selle põhimõtte määratlusega, mille kohaselt peavad eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifid olema kulupõhised, nagu on sätestatud määruse nr 2887/2000 artikli 3 lõikes 3.

43 Teine probleem puudutab kõnealuse põhimõtte kohaldamisala vaadelduna sama määruse artikli 1 lõike 4 sätteid silmas pidades.

44 Kolmas probleem on seotud RRA-de hindamispädevusega selle põhimõtte kohaldamisel, mille kohaselt peavad eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifid olema kulupõhised.

45 Neljas ja ühtlasi viimane probleem on seotud menetluslike aspektidega ning täpsemalt kohtuliku kontrolliga juhul, kui tuleb kohaldada just kõnealust põhimõtet.

46 Seega tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimustele vastata neil alustel.

Teine küsimus ja kolmanda küsimuse punktid a–c, mis puudutavad selle põhimõtte määratlust, mille kohaselt peavad eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifid olema kulupõhised

47 Palumata sõnaselgelt määratleda põhimõtet, mille kohaselt peavad eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifid olema kulupõhised, nagu on sätestatud määruse

nr 2887/2000 artikli 3 lõikes 3, palub eelotsusetaotluse esitanud kohus oma teise küsimusega Euroopa Kohtul võtta seisukoht kulude suhtes, mida tuleb arvesse võtta selleks, et eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifid oleksid kulupõhised, kolmanda küsimuse punktiga a võtta seisukoht nende kulude arvutamise aluse suhtes ning kolmanda küsimuse punktidega b ja c võtta seisukoht kõnealuste kulude tõendamise kohta.

48 Enne eespool nimetatud küsimustele vastamist tuleb tõdeda, et määrus nr 2887/2000 ei sisalda selle põhimõtte määratlust, mille kohaselt peavad eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifid olema kulupõhised.

49 Nagu nähtub kõnealuse määruse artikli 3 lõike 3 sõnastusest, piirdub see üldise konstateeringuga, et teavitatud operaatorid kehtestavad eraldatud kliendiliinijuurdepääsule kulupõhised tariifid.

50 Neil asjaoludel tuleb uurida, kas ERR-i direktiivides, täpsemalt põhikohtuasjas kohaldatavates direktiivides 97/33 ja 98/10, mida määrus nr 2887/2000 oma põhjenduse 15 kohaselt täiendab, leidub juhiseid tariifide kulupõhisuse põhimõtte kohta.

51 Siinkohal on oluline tõdeda, et tariifide kulupõhisuse põhimõte esineb üldisel kujul mitmes ERR-i direktiivis, näiteks direktiivides 97/33 ja 98/10.

52 Direktiivi 97/33 artikli 7 lõikes 2, mis ei viita tariifidele, vaid vastastikuse sidumise tasule, on märgitud, et kõnealune tasu peab lähtuma läbipaistvuse ja kulupõhisuse põhimõttest.

53 Direktiivi 98/10 artikli 17 lõige 2 näeb omakorda ette, et üldkasutatava tavatelefonsidevõrgu ja universaalsete tavatelefonsideteenuste kasutamise tariifide puhul tuleb lähtuda direktiivi 90/387 lisas sätestatud kulupõhisuse aluspõhimõtetest.

54 Selles suhtes näeb kõnealuse lisa punkti 3 teine lõik ette, et tariifid peavad põhinema objektiivsetel kriteeriumidel ning olema üldjuhul kulupõhised.

55 Siiski tuleb tõdeda, et peale teatavate kulude mõiste kohta kohtupraktikas tehtud mõne spetsiifilise täpsustuse (vt 6. detsembri 2001. aasta otsus kohtuasjas C-146/00: komisjon *vs.* Prantsusmaa, EKL 2001, lk I-9767; 25. novembri 2004. aasta otsus kohtuasjas C-109/03: KPN Telecom, EKL 2004, lk I-11273, ja 13. juuli 2006. aasta otsus kohtuasjas C-438/04: Mobistar, EKL 2006, lk I-6675) ei tulene eespool viidatud direktiividest tariifide kulupõhisuse põhimõtte määratlust.

56 Eelnevast järeldub, et ühenduse õigus näeb telekommunikatsioonisektori erinevates valdkondades üldisel viisil ette tariifide või hindade kulupõhisuse põhimõtte, täpsustamata igas asjaomases valdkonnas – st vastastikuse sidumise, kõneside või kliendiliini valdkonnas – selle sisu.

57 Neil asjaoludel tuleb selleks, et määratleda põhimõte, mille kohaselt peavad eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifid olema kulupõhised, arvesse võtta mitte ainult põhimõtte sõnastust, vaid ka selle konteksti ja seda sisaldava õigusaktiga taotletavaid eesmärke.

58 Siinkohal tuleb esiteks meenutada, et vastavalt määruse nr 2887/2000 põhjendusele 7 võimaldab eraldatud juurdepääs kliendiliinile uutel turuletulijatel konkureerida teavitatud operaatoritega, pakkudes suure bitikiirusega andmeedastusteenuseid Interneti püsiühenduse ja digitaalse abonendiliini tehnoloogial põhinevate multimeediarakenduste tarvis.

59 Vastavalt määruse nr 2887/2000 artikli 1 lõikele 1 on määruse eesmärk tõhustada konkurentsi, sätestades eraldatud kliendiliinijuurdepääsu suhtes ühtlustatud tingimused, et edendada elektroonilise side teenuste laia valiku konkurentsivõimelist pakkumist.

60 Kõnealune määrus ei näe siiski selleks ette põhimõtet, mille kohaselt pakkumise ja nõudluse reeglid paneksid eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifid vabalt paika avatud ja konkurentsile rajatud turu loogika alusel.

61 Nagu nähtub määruse nr 2887/2000 artikli 3 lõikes 3 kasutatud sõnastusest, kehtestab teavitatud operaator tariifid mitte vaba konkurentsi põhjal, vaid tema kantavate kulude põhjal.

62 Siinkohal tuleb täpsustada, et sama määruse artikli 4 lõige 4 näeb ette, et juhul kui RRA teeb kindlaks, et juurdepääsuturul toimub piisav konkurents, vabastab ta teavitatud operaatorid kulupõhiste hindade kehtestamise kohustusest.

63 Samas tähenduses täpsustab komisjon soovituse 2000/417 – millele viidatakse määruse nr 2887/2000 põhjenduses 13 – artikli 1 lõikes 6, et kuni konkurentsitase juurdepääsuvõrgus ei ole küllaldane, et hoida ära kliendiliinijuurdepääsu ülemääraseid tariife, soovitatakse, et need tariifid lähtuksid kulupõhisuse põhimõttest.

64 Sellest järeldub, et määruse nr 2887/2000 artikli 3 lõikes 3 ette nähtud hinnakujunduse põhimõte ei järgi avatud ja konkurentsile rajatud turu eeskirju, mis juhinduvad pakkumise ja nõudluse reeglitest. Seevastu paneb kõnealune põhimõte teavitatud operaatoritele kohustuse kehtestada eraldatud kliendiliinijuurdepääsule kulupõhised tariifid teatavaks perioodiks eesmärgiga võimaldada asjaomase turu järkjärgulist avamist konkurentsile.

65 Teiseks tuleneb määruse nr 2887/2000 põhjendusest 11 koostoimes määruse artikli 3 lõikega 3, et eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifid peavad olema kulupõhised selles tähenduses, et hinnakujunduseeskirjad peaksid tagama, et kliendiliini pakkuja, käesoleval juhul teavitatud operaator nagu Deutsche Telekom, suudaks katta oma asjakohased kulud, mis tal on juba tekkinud.

66 Nendest sätetest tuleneb seega, et määruse nr 2887/2000 artikli 3 lõikes 3 ette nähtud hinnakujunduseeskiri kohustab teavitatud operaatorit eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifide kujundamisel võtma arvesse kvantitatiivseid tegureid, mis on seotud kuludega, mis tal on tekkinud selle liini rajamisel.

67 Kolmandaks tuleb märkida, et nagu nähtub ka määruse nr 2887/2000 põhjendusest 11, peab teavitatud operaator eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifide kehtestamise tulemusel saama mõistlikku kasumit, et tagada juurdepääsuinfrastruktuuri pikaajaline areng ja ajakohastamine.

68 Seega võimaldab määruse nr 2887/2000 artikli 3 lõikes 3 ette nähtud hinnakujunduse põhimõte eraldatud kliendiliinijuurdepääsu puhul teavitatud operaatoril saada teistelt sideettevõtjatelt tasu, mis võimaldab neil vähemalt tagada kohaliku infrastruktuuri tõrgeteta toimimise eraldatud juurdepääsu korral.

69 Eespool esitatud kaalutlustest järeldub, et määruse nr 2887/2000 artikli 3 lõikes 3 sätestatud põhimõtet, mille kohaselt peavad eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifid olema kulupõhised, tuleb tõlgendada telekommunikatsioonituru järkjärgulise konkurentsile avamise raames teavitatud operaatoritele pandud kohustusena kehtestada oma tariifid kulude põhjal, mis neil on tekkinud seoses kliendiliini rajamisega, saades samas kõnealuste tariifide kehtestamise tulemusel mõistlikku kasumit, et võimaldada olemasolevat telekommunikatsiooni infrastruktuuri pikaajalises plaanis arendada ja ajakohastada.

Teine küsimus, mis puudutab kulusid

70 Kõigepealt tuleb märkida, et määrus nr 2887/2000 ei sisalda ühtegi sätet, milles oleks märgitud, milliseid kulusid peab teavitatud operaator oma eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifide kujundamisel arvesse võtma.

71 Nagu ka käesoleva kohtuotsuse punktis 67 märgiti, nähtub määruse nr 2887/2000 põhjendusest 11 koostoimes määruse artikli 3 lõikega 3 siiski, et teavitatud operaator kujundab eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifid kulude põhjal, mis ta on juba kandnud seoses kohtvõrgu rajamisega, ning tagab saadud kasumi arvelt kõnealuse võrgu majandusliku tasuvuse.

72 Kõnealustest sätetest tuleneb, et teistele sideettevõtjatele eraldatud kliendiliinijuurdepääsu pakkumisel kajastab teavitatud operaator oma tariifides tehtud investeeringutega seotud kulusid. Seetõttu tuleb eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifide kehtestamisel arvesse võtta kulusid, mida teavitatud operaator on pidanud kandma kohaliku infrastruktuuri rajamiseks tehtud investeeringute raames.

73 Seda järeldust kinnitab esiteks direktiivi 97/33 IV lisa, mis viitab näitena vastastikuse sidumise tasu elementidele, st tegelikele tasudele, mida vastastikku seotud pooled peavad maksma. Lisas nimetatakse muu hulgas füüsilise vastastikuse sidumisega kaasnevaid kulusid, renti seadmete ja ressursside alalise kasutamise eest, lisa- ja täiendavate teenuste muutuvkulusid ning liiklusega seotud kulusid.

74 Sama direktiivi V lisa sisaldab teiseks näitena nende kulude loetelu, mida tuleb vastastikuse sidumise tasu kehtestamisel arvesse võtta ja mis on seotud tehtud investeeringutega, näiteks kulud, mis põhinevad vastastikuse sidumise seadmetele ja süsteemile tehtud kulutustel.

75 Neil asjaoludel küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtult, kas arvestuslikud intressid ja arvestuslik kulum kuuluvad selliste kulude hulka, mida tuleb arvesse võtta, kui eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifid kehtestatakse vastavalt määruse nr 2887/2000 artikli 3 lõikes 3 sätestatud põhimõttele.

76 Kuigi eelotsusetaotluse esitanud kohus viitab oma küsimuses üldiselt arvestuslikele intressidele ja arvestuslikule kulumile, nähtub eelotsusetaotlusest, põhikohtuasja

kontekstist ja Euroopa Kohtule esitatud märkustest, et tuleb sisuliselt uurida, kas investeeritud kapitaliga seotud intressid ja kohaliku telekommunikatsiooni infrastruktuuri rajamisel kasutatud põhivara kulum kuuluvad selliste kulude hulka.

77 Investeeritud kapitaliga seotud intresside puhul on tegemist kuludega, mida tuleb arvesse võtta, selleks et kehtestada eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifid vastavalt määruse nr 2887/2000 artikli 3 lõikes 3 sätestatud põhimõttele. Need kulud kujutavad endast ju tulu, mida teenitaks sellelt kapitalilt, kui seda ei oleks investeeritud kliendiliini.

78 Sama kehtib laenuintresside puhul, mis kujutavad endast tegelikult laenukulu, mis on tekkinud seoses kliendiliini rajamiseks tehtud investeeringutega.

79 Kohtvõrgu rajamiseks kasutatud põhivara kulumi osas tuleb tõdeda, et selle kulumi arvessevõtmine võimaldab mõista kõnealuse vara tegeliku väärtuse vähenemist ja see on teavitatud operaatori jaoks kulu.

80 Siinkohal tuleb täpsustada, et kõnealune kulum on seotud investeeringutega, mis teavitatud operaator on teinud kliendiliini rajamiseks, ning seetõttu kuulub see kulum tegevuskulude hulka, mida tuleb vastavalt määruse nr 2887/2000 artikli 3 lõikes 3 ette nähtud hinnakujunduse põhimõttele arvesse võtta.

81 Sellist järeldust kinnitab ka direktiivi 97/33 V lisa, mis näeb ette, et kuluarvestussüsteemi elementide hulka võivad kuuluda muu hulgas raamatupidamistavad, mida kasutatakse selliste kulude kirjendamisel, mis hõlmavad materiaalse põhivara põhiliikide amortisatsiooniperioodi.

82 Samamoodi viitab soovituse 98/322 lisa – mis käsitleb raamatupidamise lahususe rakendamise suuniseid – punkt 4 ettevõtjate tegevuskuludele ning loeb kulude, st kantud kulude hulka ka kulumi.

83 Soovituse 98/322 lisa samas punktis käsitletakse ka kulude jaotamise menetlust, mida kirjeldab kõnealuse lisa punkt 3, ja täpsustatakse, et see menetlus kehtib tegevuskulude ning investeerimiskulude puhul, ning mainitakse sõnaselgelt kulumit kui tegevuskulude ühte alaliiki.

84 Kõigist neist kaalutlustest nähtub, et teisele küsimusele tuleb vastata, et investeeritud kapitaliga seotud intressid ja kliendiliini rajamisel kasutatud põhivara kulum kuuluvad kulude hulka, mida tuleb arvesse võtta vastavalt määruse nr 2887/2000 artikli 3 lõikes 3 ette nähtud põhimõttele, mille kohaselt peavad eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifid olema kulupõhised.

Kolmanda küsimuse punkt a, mis puudutab kulude arvutamise alust

85 Eelotsusetaotluse esitanud kohus palub Euroopa Kohtul võtta seisukoha küsimuses, kas nende kulude arvutamise alus, mida tuleb arvesse võtta eraldatud

kliendiliinijuurdepääsu tariifide kehtestamisel, on vara asendamise väärtus pärast selle kulumi mahaarvamist, mis on kogunenud juba enne hindamise kuupäeva, või on arvutamise aluseks üksnes asendamise hetkeväärtus, mis on hindamise ajal väljendatud jooksvates hindades.

86 Selle küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas kulude arvutamise alus peab põhinema kuludel, mis tekivad juhul, kui muu ettevõtja kui teavitatud operaator rajab täiesti uue kohaliku juurdepääsuinfrastruktuuri võrdväärsete sideteenuste osutamiseks (edaspidi „maksumus jooksvates hindades"), või kuludel, mida teavitatud operaator tegelikult kannab, võttes arvesse juba kogunenud kulumi (edaspidi „soetusmaksumus").

87 Kõigepealt tuleb tõdeda, et määrus nr 2887/2000 ei sisalda ühtegi sätet nende kulude arvutamise aluse kohta, mida tuleb arvesse võtta eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifide kehtestamisel.

88 Neil asjaoludel on põhjust uurida, kas direktiivid 97/33 ja 98/10, mida määrus nr 2887/2000 täiendab, sisaldavad selle kohta mingeid juhiseid.

89 Esiteks väidavad Deutsche Telekom, Saksamaa valitsus ja Bundesrepublik Deutschland kui põhikohtuasja pool, et vaatamata asjaolule, et määrus nr 2887/2000 ja põhikohtuasjas kohaldatavad ERR-i direktiivid ei sisalda vastavaid juhiseid, esineb märkimisväärseid viiteid sellele, et ühenduse seadusandja on otsustanud sellise arvutusmeetodi kasuks, mis põhineb maksumusel jooksvates hindades.

90 Kõnealused viited tulenevad esiteks soovituse 98/195 punktist 6, mis näeb ette, et kulude jaotamine tegevusalade alusel võtab arvesse pigem jooksvat kulu, mitte soetusmaksumust. Kõnealuse soovituse samast punktist nähtub ka, et RRA-d kehtestavad teavitatud operaatoritele tähtaja uute jooksvatel kuludel põhinevate kuluarvestussüsteemide rakendamiseks, kui selliseid süsteeme ei ole veel rakendatud.

91 Sama nähtub teiseks ka soovituse 98/322 punktist 4, mis näeb ette, et võrguressursside hindamine tõhusa ettevõtja tulevasele väärtusele või hetkeväärtusele on selle arvutusmeetodi oluline element, mis põhineb maksumusel jooksvates hindades.

92 Selles kontekstis kinnitab kolmandaks soovitus 2000/417 eespool mainitud viiteid, nähes artikli 1 lõikes 6 ette, et selle põhimõtte kohaldamisel, mille kohaselt peavad eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifid olema kulupõhised, tuleb üldjuhul arvesse võtta maksumust jooksvates hindades, st kulusid, mis kaasneksid tõhusa ja kaasaegse samaväärse infrastruktuuri ehitamise ning sellise teenuse pakkumisega võrgu hindamise hetkel.

93 Neljandaks viitab ka teatise 2000/C 272/10 punkt 6 „Siseriiklike reguleerivate ja konkurentsiasutuste kohused" hinnakujundussüsteemile, mis põhineb maksumusel jooksvates hindades.

94 Vastuseks nendele argumentidele on kohane tugineda soovitusele 2000/417, mis võrreldes muude eespool viidatud soovitustega käsitleb konkreetsemalt eraldatud juurdepääsu kliendiliinile ning viitab samal ajal direktiividele 97/33 ja 98/10. Kuigi soovituste eesmärk ei ole kohustuslike tagajärgede tekitamine, on liikmesriikide

kohtud kohustatud nende menetluses olevate asjade lahendamisel soovitusi arvesse võtma, eriti kui need toovad selgust nende rakendamiseks vastu võetud siseriiklike sätete tõlgendamisel või kui nende eesmärk on täiendada kohustusliku iseloomuga ühenduse õigusnorme (vt 13. detsembri 1989. aasta otsus kohtuasjas C-322/88: Grimaldi, EKL 1989, lk 4407, punkt 18, ja 11. septembri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-207/01: Altair Chimica, EKL 2003, lk I-8875, punkt 41). Soovituse 2000/417 artikli 1 lõige 6 näeb põhimõttena ette jooksvatel hindadel põhineva tulevikku suunatud lähenemise. Nagu nähtub kõnealusest sättest, aitab selline lähenemine kaasa ausale ja püsivale konkurentsile ning pakub ajendeid alternatiivseteks investeeringuteks.

95 Samast sättest nähtub siiski selgelt, et ei ole välistatud ka mõni muu lähenemine, eelkõige selleks, et vältida soetusmaksumusest tulenevaid konkurentsimoonutusi. RRA-l on võimalus võtta arvesse iga konkreetset konkurentsiolukorda.

96 Teiseks väidavad Deutsche Telekom, Saksamaa valitsus ja Bundesrepublik Deutschland kui põhikohtuasja pool, et eeldades, et põhikohtuasjas kohaldatavast reguleerivast raamistikust ei nähtu, et kulude arvutamise alus peab põhinema maksumusel jooksvates hindades, sunnivad telekommunikatsioonisektorile omased majanduslikud kaalutlused – nagu annab tunnistust teatavates liikmesriikides järgitav praktika – igal juhul kasutama üksnes nendel kuludel põhinevat arvutusmeetodit.

97 Selles suhtes tuleb märkida, et võttes arvesse tehnika arengut telekommunikatsiooni valdkonnas, ei ole välistatud, et teatavate investeeringute maksumus jooksvates hindades – eriti kasutusele võetud võrguseadmete puhul – võib mõningatel juhtudel olla väiksem kui soetusmaksumus.

98 Eelnevast järeldub, et teavitatud operaatori võimalus rajada kulude arvutamise alus üksnes oma investeeringute maksumusele jooksvates hindades lubab tal tegelikult valida need kulud, mis annavad talle võimaluse kehtestada eraldatud kliendiliinijuurdepääsule kõrgemad tariifid ja jätta arvesse võtmata hinnakujunduse elemendid, mis oleksid kasutusõiguse saanutele soodsamad. Selles kontekstis võib teavitatud operaator tegelikult mööda hiilida eeskirjadest, mille kohaselt tuleb eraldatud kliendiliinijuurdepääsule kehtestada kulupõhised tariifid.

99 Seega tuleb tõdeda, et arvutusmeetod, mis põhineb üksnes maksumusel jooksvates hindades, ei ole ka kõige kohasem selle põhimõtte kohaldamisel, mille kohaselt peavad eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifid olema kulupõhised.

100 Kolmandaks väidab Arcor, et arvutamise alusena tuleb arvesse võtta soetusmaksumust, mitte maksumust jooksvates hindades, kuna viimasel juhul oleks määruse nr 2887/2000 tähenduses kasutusõiguse saanul kohustus maksta teavitatud operaatorile ülemäära kõrget hinda, võttes arvesse kohaliku juurdepääsuinfrastruktuuri vanust, välistamata muu hulgas ka võimalust, et võrk võib olla juba amortiseerunud.

101 Siinkohal tuleb esiteks meenutada, et eraldatud juurdepääs kliendiliinile võimaldab uutel sideettevõtjatel oma infrastruktuuri puudumisel konkureerida teavitatud operaatoritega, kasutades viimaste infrastruktuuri. Nagu on märgitud määruse nr 2887/2000 põhjenduses 6, oleks telekommunikatsioonisektori kiire konkurentsile avamine võimatu, kui tuleks oodata, kuni iga asjaomane ettevõtja oma kohaliku infrastruktuuri rajab.

102 Just selleks, et vältida uut konkurentsimoonutust, mis on seotud uute võrkude puudumisega muudel ettevõtjatel kui teavitatud operaatorid, nägi määrus nr 2887/2000 ette eraldatud juurdepääsu kliendiliinile.

103 Neil asjaoludel tuleb teiseks meenutada, et kõnealuse määruse artikli 3 lõikes 3 ette nähtud hinnakujunduseeskiri võimaldab kliendiliini pakkujal katta sellega seotud kulud, saades samal ajal ka mõistlikku kasumit, et tagada kohaliku juurdepääsuinfrastruktuuri pikaajaline areng ja ajakohastamine.

104 Järelikult, kui – nagu väidab Arcor – määruse nr 2887/2000 artikli 3 lõikes 3 ette nähtud hinnakujunduseeskirja kohaldamisel põhineks kulude arvutamise alus üksnes soetusmaksumusel, mis olenevalt võrgu vanusest võiks viia peaaegu amortiseerunud võrgu arvessevõtmiseni ja tuua seega kaasa väga madala tariifi, satuks teavitatud operaator õigustamatult ebasoodsasse olukorda.

105 Ühelt poolt oleks ta kohustatud avama oma võrgu konkurentidele ja seetõttu nõustuma osade klientide võimaliku kaotamisega.

106 Teiselt poolt ei võimaldaks eraldatud kliendiliinijuurdepääsu pakkumise eest saadav tasu tal saada tehingust mõistlikku kasumit, unustamata seda, et tal on vastavalt määruse nr 2887/2000 põhjendusele 11 ka kohustus tagada kohaliku infrastruktuuri pikaajaline areng ja ajakohastamine.

107 Siinkohal tuleb lisada, et kohaliku infrastruktuuri hooldamise ja ajakohastamise kulud arvutatakse igal juhul teavitatud operaatori põhivara tegeliku väärtuse alusel.

108 Sellest järeldub, et nende kulude arvutamise alus, mida tuleb arvesse võtta eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifide kehtestamisel, ei saa põhineda üksnes soetusmaksumusel, kuna vastasel juhul asetataks teavitatud operaator võrreldes kasutusõiguse saanuga õigustamatult ebasoodsasse olukorda, mida määrusega nr 2887/2000 just soovitakse vältida. Kõnealuse määruse eesmärk on ju võimaldada kasutusõiguse saanutel ja teavitatud operaatoril samal ajal turul tegutseda, selleks et keskpika perioodi jooksul tekiks normaalne konkurents.

109 Kõikidest eelnevatest kaalutlustest nähtub, et määruses nr 2887/2000 ega ERR-i asjakohastes direktiivides ei sisaldu juhiseid, mis räägiksid sellise arvutusmeetodi kasuks, mis põhineb üksnes maksumusel jooksvates hindades või üksnes soetusmaksumusel, ning et ainult ühe või teise aluse arvessevõtmine võib kahjustada määruse eesmärki, mis seisneb konkurentsi tõhustamises, sätestades eraldatud kliendiliinijuurdepääsu suhtes ühtlustatud tingimused, et edendada elektroonilise side teenuste laia valiku konkurentsivõimelist pakkumist.

110 Neil asjaoludel tuleb sõltumata eelotsusetaotluse esitanud kohtu viitest maksumusele jooksvates hindades ja soetusmaksumusele uurida, kas direktiivides 97/33 ja 98/10, mida määrus nr 2887/2000 täiendab, on muid juhiseid kulude arvutamise aluse kohta.

111 Siinkohal tuleb märkida, et direktiivi 97/33 põhjenduse 10 kohaselt peavad tariifid stimuleerima tootlikkust ning soodustama tõhusate ja jätkusuutlike ettevõtjate turuletulekut ega tohi olla madalamal tasemest, mis kinnitatakse pikaajaliste marginaalkulude alusel vastavalt tegelikel kuludel põhinevatele kulude jaotamise ja omistamise meetoditele, ega kõrgemal ülemmäärast, mis kehtestatakse kõnealuse vastastikuse sidumise teenuse osutamise omakulu alusel.

112 Samas tähenduses näeb kõnealuse direktiivi artikli 7 lõige 2 ette, et vastastikuse sidumise tasu peab lähtuma läbipaistvuse ja kulupõhisuse põhimõttest ning et ettevõtja, kes pakub oma seadmete vastastikuse sidumise teenust, on kohustatud tõendama, et tasud määratakse kindlaks tegelike kulude alusel, mis sisaldavad mõistlikku kasumit tehtud investeeringutelt.

113 Samamoodi kvalifitseerib direktiivi 97/33 IV lisa vastastikuse sidumise tasud tegelikeks tasudeks, mida vastastikku seotud pooled peavad maksma.

114 Direktiivi 97/33 V lisas viitab ühenduse seadusandja „kasutatud kulustandardile" ning kulude arvutamise meetodi kindlaksmääramise puhul viitab kõnealune lisa „juba tehtud kulutustele", mis põhinevad seadmetele ja süsteemidele tehtud tegelikel kulutustel, või „eeldatavatele kuludele", mis põhinevad seadmete või süsteemide asendamise kulude hinnangul.

115 Eespool viidatud sätetest tuleneb, et põhimõte, mille kohaselt peavad eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifid olema kulupõhised, nõuab, et võetaks arvesse tegelikke kulusid, st teavitatud operaatori poolt juba tehtud kulutusi ja eeldatavaid kulusid, mis põhinevad võrgu või selle teatavate osade asendamise kulude hinnangul.

116 Kui ühenduse erinormid puuduvad, on RRA-de ülesanne määratleda üksikasjalikud eeskirjad selle kohta, kuidas määrata kindlaks arvutamise alus, mille kohaselt tuleb kulumit arvesse võtta.

117 Vastavalt direktiivi 97/33 sätetele, mida kohaldatakse ka kliendiliinile määruse nr 2887/2000 kohaldamisalas, võib kuluarvestusmeetod põhineda korraga nii teavitatud operaatori poolt juba tehtud kulutustel, mis eeldab, et võrdlusalusena võetakse arvesse soetusmaksumust, ja eeldatavatel kuludel, mis ei välista, et võrdlusalusena võetakse arvesse maksumust jooksvates hindades.

118 Neil asjaoludel peavad RRA-d välja arvutama tegelikud kulud, mida tuleb arvesse võtta selle põhimõtte kohaldamisel, mille kohaselt peavad eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifid olema kulupõhised.

119 Kõigist eelnevatest kaalutlustest järeldub, et kolmanda küsimuse punktile a tuleb vastata, et määruse nr 2887/2000 artikli 3 lõikes 3 ette nähtud põhimõtte kohaldamisel, mille kohaselt peavad eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifid olema kulupõhised, peavad RRA-d teavitatud operaatori kulude arvutamise aluse kindlaksmääramisel arvesse võtma tegelikke kulusid, st teavitatud operaatori poolt juba tehtud kulutusi, ja eeldatavaid kulusid, mis põhinevad vajaduse korral võrgu või selle teatavate osade asendamise kulude hinnangul.

Kolmanda küsimuse punktid b ja c, mis puudutavad kulude tõendamist

120 Kolmanda küsimuse punktis b palub eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtul kindlaks teha, kas kulusid, mida määruse nr 2887/2000 artikli 3 lõikes 3 ette

nähtud hinnakujunduse põhimõtte kohaldamisel tuleb arvesse võtta, tuleb tõendada täielike ja arusaadavate raamatupidamisdokumentidega.

121 Kui vastus sellele küsimusele on eitav, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus oma kolmanda küsimuse punktis c teada, kas kõnealuseid kulusid saab tõendada analüütilisel alt-üles või ülalt-alla kulumudelil põhineva hindamise teel. Eelotsusetaotluse esitanud kohus palub ühtlasi Euroopa Kohtul kindlaks määrata selle hindamise metodoloogilised nõuded.

– Kolmanda küsimuse punkt b, mis puudutab raamatupidamisdokumente

122 Mis puudutab nende kulude tõendamist täielike ja arusaadavate raamatupidamisdokumentidega, mida tuleb määruse nr 2887/2000 artikli 3 lõikes 3 ette nähtud hinnakujunduse põhimõtte kohaldamisel arvesse võtta, siis on alust tõdeda, et nii kõnealune määrus kui direktiivid 97/33 ja 98/10 ei näe selle kohta ette ühtegi sätet.

123 Arcor väidab siiski, et direktiivi 97/33 V lisas esineb viiteid sellele, et ühenduse seadusandja soovib tagada sellise kuluarvestussüsteemi rakendamise, mis põhineb üksikasjalikel dokumentidel, nii et teavitatud operaator ei saaks ebatäielikke või arusaamatuid raamatupidamisdokumente esitades süsteemist mööda hiilida, mis tähendab, et RRA-d kasutavad teoreetilisi kuluarvestusmudeleid.

124 Eeldusel, et see on nii, ei saa vastava sõnaselge sätte puudumisel üksnes direktiivi 97/33 V lisast järeldada, et igal juhul on olemas kohustus täielike ja arusaadavate raamatupidamisdokumentidega tõendada kulusid, mida võetakse arvesse selle põhimõtte kohaldamisel, mille kohaselt peavad eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifid olema kulupõhised.

125 Siinkohal tuleb märkida, et määruse nr 2887/2000 artikli 4 lõike 2 punkt b näeb ette, et RRA-l on volitused nõuda teavitatud operaatoritelt asjakohast teavet määruse rakendamise kohta.

126 Selle sätte kohaselt võivad RRA-d seega nõuda teavet ning seda isegi juhul, kui on tegemist dokumentidega, millega tõendatakse kulusid, mida tuleb arvesse võtta määruse nr 2887/2000 artikli 3 lõikes 3 ette nähtud selle põhimõtte kohaldamisel, mille kohaselt peavad eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifid olema kulupõhised.

127 Eelnevast nähtub, et kolmanda küsimuse punktile b tuleb vastata, et määruse nr 2887/2000 artikli 4 lõike 2 punkti b kohaselt võib RRA nõuda teavitatud operaatorilt asjakohast teavet neid kulusid tõendavate dokumentide kohta, mida võetakse arvesse põhimõtte kohaldamisel, mille kohaselt peavad eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifid olema kulupõhised. Kuna ühenduse õiguses ei ole sätet, mis käsitleks kontrollimisele kuuluvaid raamatupidamisdokumente, on üksnes RRA pädevuses vastavalt kohaldatavale õigusele uurida, kas esitatud dokumendid on kuluarvestuse seisukohast kõige sobivamad.

– Kolmanda küsimuse punkt c, mis puudutab analüütilisi kulumudeleid

128 Analüütiliste kulumudelite osas tuleb kõigepealt meenutada, et alt-üles analüütilise kulumudeli puhul, mida nimetatakse ka *bottom up* mudeliks, tuleb arvesse võtta selle investeeringu hetkeväärtus, mis oleks vajalik uue võrgu rajamiseks. See mudel põhineb kuludel, mida ettevõtja oleks võrgu omandamiseks ja haldamiseks teinud. Seevastu ülalt-alla mudel, mida nimetatakse ka *top down* mudeliks, põhineb kuludel, mida teavitatud operaator on tegelikult kandnud.

129 Siinkohal on alust esmalt tõdeda, et määrus nr 2887/2000 ega direktiivid 97/33 ja 98/10 ei sisalda konkreetseid ega üksteisega ühilduvaid juhiseid eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimuse kohta.

130 Lisaks on soovituse 98/322 põhjenduses 5 märgitud, et alt-üles majandusmudelid muutuvad väga keerukaks, jäädes samal ajal ebatäiuslikuks, mistõttu on soovitav lähitulevikus alt-üles ja ülalt-alla lähenemisi ühtlustada.

131 Nii määrusest nr 2887/2000 kui ka ERR-i hulka kuuluvatest põhikohtuasjas kohaldatavatest õigusaktidest nähtub, et puuduvad juhised, mis õiguslikult piisavalt kinnitaksid, et ühenduse seadusandja on otsustanud kas alt-üles või ülalt-alla raamatupidamismudeli kasuks.

132 Kuna puuduvad muud täpsustused, tuleb tõdeda, et ühenduse õigus jätab RRA-dele kohaldatava õiguse alusel võimaluse kasutada kuluarvestusmeetodeid, mis tunduvad neile konkreetsel juhul kõige sobivamad.

133 Neil asjaoludel ei ole vaja vastata eelotsusetaotluse esitanud kohtu järgmisele küsimusele, mis puudutab alt-üles või ülalt-alla analüütilisel kulumudelil põhineva hindamise metodoloogilisi nõudeid.

134 Järelikult tuleb kolmanda küsimuse punktile c vastata, et ühenduse õigus ei välista võimalust, et juhul, kui selle põhimõtte kohaldamisel, mille kohaselt peavad eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifid olema kulupõhised, puuduvad täielikud ja arusaadavad raamatupidamisdokumendid, teevad RRA-d kulud kindlaks alt-üles või ülalt-alla analüütilist mudelit kasutades.

Esimene küsimus, mis puudutab selle põhimõtte kohaldamisala, mille kohaselt peavad eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifid olema kulupõhised

135 Esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas määruse nr 2887/2000 artikli 1 lõiget 4 tuleb mõista nii, et kõnealuse määruse artikli 3 lõikes 3 ette nähtud põhimõte, mille kohaselt peavad eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifid olema kulupõhised, on miinimumnõue, millest liikmesriikide siseriiklikud õigusaktid ei tohi kasutusõiguse saanute kahjuks kõrvale kalduda.

136 Siinkohal tuleb meenutada, et vastavalt määruse nr 2887/2000 artikli 1 lõikele 4 ei piira määrus liikmesriikide õigust säilitada või kasutusele võtta ühenduse õigusele vastavaid meetmeid, mis sisaldavad üksikasjalikumaid sätteid kui määruses ette nähtud ja/või määruse reguleerimisalast väljaspool olevad sätted, mis muu hulgas käsitlevad juurdepääsuinfrastruktuuride teisi tüüpe.

137 Mis puudutab sama määruse artikli 3 lõiget 3, siis tuleb ka meenutada, et see piirdub üldise konstateeringuga, et teavitatud operaatorid kehtestavad eraldatud kliendiliinijuurdepääsule kulupõhised tariifid, ega lisa ühtegi täpsustust.

138 Pidades silmas määruse nr 2887/2000 eespool viidatud sätteid ja põhikohtuasja faktilist konteksti, tuleb tõdeda, et esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtult sisuliselt teada, kas määruse artikli 1 lõike 4 alusel vastu võetud üksikasjalikud siseriiklikud meetmed võivad muuta kohaldamatuks põhimõtte, mille kohaselt peavad eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifid olema kulupõhised, nagu on sätestatud kõnealuse määruse artikli 3 lõikes 3.

139 Siinkohal tuleb esiteks täpsustada, et määruse nr 2887/2000 artikli 1 lõige 4 jätab liikmesriikidele küll võimaluse säilitada või kasutusele võtta meetmeid, mis sisaldavad üksikasjalikumaid sätteid kui määruses ette nähtud sätted, ning täpsemalt meetmeid, mis on seotud põhimõttega, mille kohaselt peavad eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifid olema kulupõhised.

140 Kõnealust sätet ei tohi siiski tõlgendada nii, et see annab liikmesriikidele õiguse siseriiklike meetmete säilitamise või vastuvõtmise teel kõnealusest põhimõttest kõrvale kalduda.

141 Määruse nr 2887/2000 artikli 1 lõikes 4 kasutatud sõnastusest nähtub ju, et see säte võimaldab asjaomasel liikmesriigil üksikasjalike siseriiklike sätetega täiendada kõnealuse määruse asjakohaseid sätteid – käesoleval juhul sätteid, mis on seotud põhimõttega, mille kohaselt peavad eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifid olema kulupõhised –, mitte aga nendest sätetest kõrvale kalduda.

142 Õigus, mille määruse nr 2887/2000 artikli 1 lõige 4 annab asjaomasele liikmesriigile, on vajalik seetõttu, et nagu märgiti käesoleva kohtuotsuse punktides 48 ja 49, ei sisalda määrus konkreetseid andmeid kõnealuse põhimõtte määratluse kohta.

143 Järelikult lubab määruse nr 2887/2000 artikli 1 lõikes 4 sätestatud õigus säilitada või kasutusele võtta meetmeid, mis sisaldavad üksikasjalikumaid sätteid, liikmesriikidel oma siseriiklikes õigusaktides ette näha sätteid, mis täpsustavad põhimõtet, mille kohaselt peavad eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifid olema kulupõhised, tingimusel et liikmesriigid järgivad määruse artikli 1 lõikes 4 kehtestatud piire.

144 Pealegi tuleb meenutada, et nagu on märgitud määruse põhjenduses 14, võeti see vastu asutamislepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuspõhimõtet järgides, ja just ainult selles kontekstis on sõnaselgelt märgitud, et liikmesriikidele jääb võimalus kõnealuses valdkonnas spetsiifilisi norme kehtestada.

145 Lisaks on kohane täpsustada, et põhikohtuasja pooled, kes esitasid Euroopa Kohtule märkusi, ei ole esitanud argumenti, et põhimõte, mille kohaselt peavad eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifid olema kulupõhised, võib olla kohaldamatu määruse nr 2887/2000 artikli 1 lõike 4 sätete tõttu, kuna põhikohtuasjas kohaldatavad siseriiklikud sätted, st TKG 1996 § 24 ja TEntgV §-d 2 ja 3 kujutavad endast selle põhimõtte üksikasjalikku kohaldamist.

146 Seevastu on väidetud, et põhikohtuasjas kõne all olevat hinnakujunduse põhimõtet tuleb siseriiklike sätetega täpsustada liikmesriikidel selles valdkonnas oleva kaalutlusruumi raames ja et igal juhul ei ole käesoleval juhul selle kaalutlusruumi piire ületatud.

147 Neil asjaoludel tekib teiseks küsimus, kas põhikohtuasjas kõne all olevad siseriiklikud sätted, nagu TKG 1996 § 24 ja TEntgV §-d 2 ja 3, kujutavad endast üksikasjalikke sätteid määruse nr 2887/2000 artikli 1 lõike 4 tähenduses.

148 On väljaspool kahtlust, et kõnealuste siseriiklike sätete üksnes grammatiline tõlgendamine võimaldab jõuda järeldusele, et tegemist on üksikasjalike sätetega määruse artikli 1 lõike 4 tähenduses.

149 Põhimõtet, mille kohaselt peavad eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifid olema kulupõhised, rakendavad kõnealused siseriiklikud sätted ühenduse õigust järgides tehniliste meetmete abil, mis on muu hulgas seotud tasude ja selliste dokumentidega, mida tariifiloa taotluse esitanud ettevõtja peab esitama.

150 Eelnevast lähtuvalt tuleb esimesele küsimusele vastata, et määruse nr 2887/2000 artikli 1 lõikega 4 liikmesriikidele antud võimalus võtta vastu üksikasjalikke siseriiklikke meetmeid ei tohi muuta kohaldamatuks põhimõtet, mille kohaselt peavad eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifid olema kulupõhised, nagu on sätestatud kõnealuse määruse artikli 3 lõikes 3.

Kolmanda küsimuse punkt e, mis puudutab RRA hindamispädevust selle põhimõtte kohaldamisel, mille kohaselt peavad eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifid olema kulupõhised

151 Tuleb meenutada, et määruse nr 2887/2000 artikli 4 „RRA järelevalve” lõige 1 näeb ette, et RRA tagab, et eraldatud kliendiliinijuurdepääsu hinna määramisel peetakse silmas ausat ja püsivat konkurentsi.

152 Sama artikli lõikes 2 on märgitud, et RRA-l on volitused esiteks kehtestada muudatusi eraldatud kliendiliinijuurdepääsu ja sellega seotud vahendite standardpakkumises, sealhulgas hindades, kui sellised muudatused on õigustatud, ja teiseks nõuda teavitatud operaatoritelt asjakohast teavet kõnealuse määruse rakendamise kohta.

153 Nendest sätetest tuleneb, et RRA-del on ulatuslik pädevus sekkuda eraldatud kliendiliinijuurdepääsu hindade kujundamise erinevate aspektide puhul ning seda kuni hindade, st väljapakutud tariifide muutmiseni.

154 Siinkohal on oluline meenutada, et vastavalt määruse nr 2887/2000 artikli 3 lõikes 3 ette nähtud põhimõttele tuleb eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifide suurus kehtestada tegelike kulude alusel, st teavitatud operaatori poolt juba tehtud kulutuste ja eeldatavate kulude alusel.

155 Neil asjaoludel võib järeldada, et ulatuslik pädevus, mille määrus nr 2887/2000 annab RRA-dele eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifide erinevate aspektide hindamisel, puudutab ka teavitatud operaatori kantud kulude hindamist.

156 Seega on kohane tõdeda, et ulatuslik pädevus, mis RRA-del on vastavalt määruse nr 2887/2000 artikli 4 lõikele 2, hõlmab ka arvessevõetavaid kulusid, nagu investeeritud kapitaliga seotud intressid ja põhivara kulum, nende arvutamise alust ning kõnealuste kulude raamatupidamisliku tõendamise mudeleid.

157 Lisaks tuleb täpsustada, et samuti nähtub määruse artikli 4 lõike 2 sätetest, et nendest sätetest tuleneva ulatusliku pädevuse raames on RRA-del ka õigus viia läbi eraldatud kliendiliinijuurdepääsu hinna kujundamise kontrollimenetlust selles tähenduses, et nad võivad nõuda teavet, mis puudutab muu hulgas tariifide kulupõhisuse põhimõtte kohaldamisel kantud kulusid.

158 Sellest järeldub, et määrus nr 2887/2000 annab RRA-dele mitte ainult ulatusliku pädevuse, vaid ka sobivad vahendid, mis võimaldavad neil tõhusamalt kontrollida, kas määruse artikli 3 lõikes 3 ette nähtud põhimõtet kohaldatakse nõuetekohaselt.

159 Seega on kohane kolmanda küsimuse punktile e vastata, et määruse nr 2887/2000 artikli 4 lõigetest 1 ja 2 tuleneb, et kui RRA-d kontrollivad teavitatud operaatorite eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariife nimetatud määruse artikli 3 lõikes 3 sätestatud hinnakujunduse põhimõtte alusel, siis on neil ulatuslik pädevus, mis hõlmab nende tariifide erinevate aspektide hindamist ning seda kuni hindade, st väljapakutud tariifide muutmiseni. See ulatuslik pädevus hõlmab ka teavitatud operaatorite kantud kulusid, nagu investeeritud kapitaliga seotud intressid ja põhivara kulum, kulude arvutamise alust ning nende raamatupidamisliku tõendamise mudeleid.

Kolmanda küsimuse punktid d ja f–h, mis puudutavad selle põhimõtte kohaldamise menetluslikke aspekte, mille kohaselt peavad eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifid olema kulupõhised

160 Eelotsusetaotluse esitanud kohus palub Euroopa Kohtul esiteks võtta seisukoht kohtuliku kontrolli ulatuse suhtes seoses RRA-de otsustega, mis puudutavad määruse nr 2887/2000 artikli 3 lõikes 3 sätestatud hinnakujunduse põhimõtte kohaldamist.

161 Teiseks palub eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtul teha otsus selle kohta, kas sideettevõtjatel, keda määrus nr 2887/2000 kvalifitseerib kasutusõiguse saanuteks, st kolmandatel konkurentidel, kes tegutsevad telekommunikatsioonisektoris, peab olema võimalus kohtus vaidlustada RRA-de otsuseid, mis annavad loa teavitatud operaatorite eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifidele.

162 Selles kontekstis tekib kolmandaks ja ühtlasi viimaseks küsimus, kellel lasub kohtumenetluses või määruse nr 2887/2000 artiklis 4 ette nähtud järelevalve menetluses kohustus tõendada, et on järgitud nimetatud määruse artikli 3 lõikes 3 viidatud põhimõtet, mille kohaselt peavad eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifid olema kulupõhised.

Kolmanda küsimuse punkt d, mis puudutab kohtuliku kontrolli ulatust

163 Kõigepealt tuleb tõdeda, et määrus nr 2887/2000 ega ERR-i direktiivid ei taotle kohaldatavate siseriiklike kohtumenetluse normide ega sellega seoses ka kohtuliku kontrolli juhtumipõhise ulatuse ühtlustamist.

164 Selles küsimuses tuginevad Saksamaa valitsus, Bundesrepublik Deutschland kui põhikohtuasja pool ja Deutsche Telekom kohtupraktikale, mille kohaselt juhul, kui ühenduse õigus annab ühenduse institutsioonidele ulatusliku kaalutlusõiguse keeruliste majanduslike hinnangute tõttu, mida nad annavad kõnealuses valdkonnas, peab võimalik ühenduse kohtu kontroll piirduma selle kindlakstegemisega, kas vaidlusaluste meetmete puhul ei ole tehtud ilmset viga või võimu kuritarvitatud või kas kõnealune institutsioon ei ole ilmselgelt oma kaalutluspädevuse piire ületanud (vt eelkõige 21. jaanuari 1999. aasta otsus kohtuasjas C-120/97: Upjohn, EKL 1999,

lk I-223, punkt 34, ja 9. juuni 2005. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-211/03, C-299/03 ja C-316/03–C-318/03: HLH Warenvertrieb ja Orthica, EKL 2005, lk I-5141, punkt 75).

165 Kandes selle kohtupraktika analoogia alusel üle põhikohtuasjale, väidetakse, et RRA-de antavad hinnangud, mis puudutavad määruse nr 2887/2000 artikli 3 lõikes 3 ette nähtud hinnakujunduse põhimõtte kohaldamist, st hinnangud, mis puudutavad arvessevõtmisele kuuluvaid kulusid, nende arvutamist ja nende raamatupidamislikku tõendamist, juhul kui tegemist on kohaliku telekommunikatsiooni infrastruktuuri arvestusliku hindamisega, kujutavad endast keerulisi majanduslikke hinnanguid ning seetõttu peab liikmesriigi kohtu kontroll olema samuti piiratud.

166 Selles suhtes tuleb meenutada, et kohtupraktika kohaselt tuleb vastavas valdkonnas ühenduse õigusnormide puudumisel iga liikmesriigi sisemises õiguskorras kindlaks määrata pädevad kohtud ja nende kohtuasjade menetlemise kord, mille eesmärk on tagada isikutele ühenduse õigusest tulenevate õiguste kaitse, kusjuures selline kord ei tohi esiteks olla ebasoodsam kui samalaadsete siseriiklike kaebuste puhul (võrdväärsuse põhimõte) ning teiseks ei tohi see muuta ühenduse õiguskorraga isikutele antud õiguste teostamist praktiliselt võimatuks või ülemäära raskeks (tõhususe põhimõte) (vt 17. juuni 2004. aasta otsus kohtuasjas C-30/02: Recheio – Cash & Carry, EKL 2004, lk I-6051, punkt 17, ja 7. juuni 2007. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-222/05–C-225/05: van der Weerd jt, EKL 2007, lk I-4233, punkt 28 ja viidatud kohtupraktika).

167 Selles kontekstis tuleb märkida, et nagu Arcor ja üldisemalt ka Leedu valitsus õigesti väidavad, nähtub määruse nr 2887/2000 põhjendusest 11 ning artikli 3 lõigetest 2 ja 3 ja artikli 4 lõikest 3, et RRA-d peavad tagama eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifide kohaldamise läbipaistvatel, õiglastel ja mittediskrimineerivatel tingimustel.

168 Seega on liikmesriigi kohtu ülesanne tagada, et määrusest nr 2887/2000 tulenevaid kohustusi seoses eraldatud juurdepääsuga kliendiliinile täidetakse nimetatud määruse artikli 3 lõikes 3 sätestatud hinnakujunduse põhimõttega kooskõlas oleva korra kohaselt ning eespool nimetatud tingimustel.

169 Sellest järeldub, et ühenduse õigus ei näe ette ühtegi normi, mille kohaselt peavad liikmesriigid ette nägema erilise kontrolli RRA otsuste puhul, mis käsitlevad teavitatud operaatori eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariife.

170 Kõigist eespool esitatud kaalutlustest nähtub, et kolmanda küsimuse punktile d tuleb vastata, et üksnes liikmesriikide pädevuses on oma menetlusautonoomia raames ja kohtuliku kaitse võrdväärsuse ja tõhususe põhimõtet järgides kindlaks määrata pädev kohus, kohtuvaidluse laad ning sellest tulenevalt kohtuliku kontrolli teostamise kord RRA otsuste puhul, mis käsitlevad loa andmist teavitatud operaatorite eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifidele. Sellises olukorras peab liikmesriigi kohus tagama, et määrusest nr 2887/2000 tulenevaid kohustusi seoses eraldatud juurdepääsuga kliendiliinile täidetakse nimetatud määruse artikli 3 lõikes 3 sätestatud hinnakujunduse põhimõttega kooskõlas oleva korra kohaselt ning see toimub läbipaistvatel, õiglastel ja mittediskrimineerivatel tingimustel.

Kolmanda küsimuse punkt f, mis puudutab õigust vaidlustada RRA otsuseid, mis käsitlevad teavitatud operaatorite eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariife

171 Kolmanda küsimuse punktis f palutakse Euroopa Kohtul sisuliselt uurida, kas kasutusõiguse saanud määruse nr 2887/2000 tähenduses võivad vaidlustada RRA-de otsuseid, millega antakse luba teavitatud operaatorite eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifidele, tariifide kulupõhisuse nõuete alusel.

172 Sellele küsimusele vastamiseks tuleb uurida reguleerivat raamistikku, millesse määruse nr 2887/2000 artikli 3 lõige 3 kuulub.

173 Siinkohal on alust meenutada, et direktiivi 90/387 artikli 5a lõike 3 sõnastuse kohaselt tagavad liikmesriigid, et riigi tasandil on olemas toimivad mehhanismid, mille alusel on isikul, keda RRA otsus puudutab, õigus esitada kaebus sellise otsuse peale organile, mis on asjaomastest pooltest sõltumatu.

174 Kõnealune säte väljendab tõhusa kohtuliku kaitse põhimõtet, mis on ühenduse õiguse üldpõhimõte, mis tuleneb liikmesriikide ühesugustest riigiõiguslikest tavadest ja mis on sätestatud 4. novembril 1950 Roomas alla kirjutatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklites 6 ja 13 ning mille kohaselt on liikmesriikide kohtutel kohustus tagada nende õiguste kohtulik kaitse, mis tulenevad isikutele ühenduse õigusest (vt analoogia alusel 21. veebruari 2008. aasta otsus kohtuasjas C-426/05: Tele2 Telecommunication, EKL 2008, lk I-685, punkt 30 ja viidatud kohtupraktika).

175 Pidades silmas, et RRA otsus, mis on tehtud seoses määruse nr 2887/2000 artikliga 4, kuulub direktiivi 90/387 kohaldamisalasse, nõuab kõnealuse direktiivi artikli 5a lõige 3, et siseriiklikus õiguses nähtaks ette toimivad mehhanismid, mis võimaldavad „isikul, keda […] otsus puudutab", esitada kaebus sõltumatule organile. Selline tagatis kehtib nii kõnealuse otsuse adressaadi kui ka määruse nr 2887/2000 tähenduses kasutusõiguse saanute suhtes.

176 Kolmandate isikute kaebeõiguse osas tuleb tõdeda, et kuna kasutusõiguse saanu ei ole RRA otsuse adressaat, omandab ta „puudutatud isiku" staatuse juhul, kui selline

otsus võib tema õigusi mõjutada esiteks selle sisu tõttu ja teiseks tegevuse tõttu, millega kõnealune isik tegeleb või kavatseb tegeleda (vt analoogia alusel eespool viidatud kohtuotsus Tele2 Telecommunication, punkt 39).

177 Põhikohtuasja osas tuleb tõdeda, et kuna Arcor sõlmis teavitatud operaatoriga lepingu kliendiliinijuurdepääsu kohta, on ta puudutatud isik direktiivi 90/387 artikli 5a lõike 3 tähenduses, sest RRA otsus, mis käsitleb nõudeid, mille kohaselt peavad eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifid olema kulupõhised, mõjutab tingimata tema kui sellise lepingu poole õigusi. Siiski tuleb täpsustada, et niisugune lepinguline suhe nagu põhikohtuasjas ei ole nõutav selleks, et selline otsus võiks kasutusõiguse saanu õigusi mõjutada.

178 Eelnevast lähtuvalt tuleb kolmanda küsimuse punktile f vastata, et määruse nr 2887/2000 artikli 4 lõige 1 koostoimes direktiivi 90/387 artikli 5a lõikega 3 nõuab, et liikmesriikide kohtud tõlgendaksid ja kohaldaksid kaebuste esitamist reguleerivaid siseriiklikke menetlusnorme nii, et RRA otsust, mis käsitleb eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifidele loa andmist, oleks võimalik kohtus vaidlustada mitte ainult sellise otsuse adressaadiks oleval ettevõtjal, vaid ka kõnealuse määruse tähenduses kasutusõiguse saanutel, kelle õigusi otsus võib mõjutada.

Kolmanda küsimuse punktid g ja h, mis puudutavad tõendamiskoormist

179 Kolmanda küsimuse punktidega g ja h palub eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtul kindlaks teha, kellel lasub määruse nr 2887/2000 artiklis 4 ette

nähtud järelevalve menetluses või RRA sellise otsuse suhtes toimuvas kohtumenetluses, millega antakse luba teavitatud operaatori tariifidele, kohustus tõendada, et on järgitud põhimõtet, mille kohaselt peavad eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifid olema kulupõhised.

180 Mis puudutab esiteks määruse nr 2887/2000 artiklis 4 ette nähtud järelevalve menetluses kohustust tõendada, et on järgitud põhimõtet, mille kohaselt peavad eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifid olema kulupõhised, siis tuleb kõigepealt tõdeda, et määrus ega soovitus 2000/417 ei sisalda selle kohta ühtegi sätet.

181 Seega tuleb uurida, kas vastava juhise võib tuletada ERR-i direktiividest.

182 Selles suhtes on oluline meenutada, et direktiivi 97/33 artikli 7 lõige 2 näeb ette, et ettevõtja, kes pakub oma seadmete vastastikuse sidumise teenust, on kohustatud tõendama, et tasud määratakse kindlaks tegelike kulude alusel, mis sisaldavad mõistlikku kasumit tehtud investeeringutelt.

183 Järelikult esineb selles direktiivis sätteid, mis võimaldavad leida, et tasudele loa andmise haldusmenetluses lasub teavitatud operaatoril kohustus esitada tõendeid kvantitatiivsete elementide kohta, millel tema hinnakujunduse ettepanek põhineb.

184 Lisaks sellele ERR-is leiduvale ühesele tõdemusele tuleb märkida, et eraldatud kliendiliinijuurdepääsu puhul peab teavitatud operaator esiteks taotlema RRA-lt luba oma tariifidele ning teiseks on ta ainus, kellel on võimalik esitada teavet oma võrgu rajamisega kaasnevate kulude kohta.

185 Neil asjaoludel ja võttes arvesse, et elemendid, millel välja pakutud hinnakujundus põhineb, puudutavad eeskätt teavitatud operaatorit, tuleb järeldada, et temal lasub määruse nr 2887/2000 artiklis 4 ette nähtud järelevalve menetluses kohustus esitada tõendeid selle kohta, et on järgitud põhimõtet, mille kohaselt peavad eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifid olema kulupõhised.

186 See järeldus ei puuduta seevastu kasutusõiguse saanuid määruse nr 2887/2000 tähenduses.

187 Kuna ühenduse õigus ei näe ette ühtegi normi selle kohta, kellel lasub järelevalve menetluses kohustus tõendada, et on järgitud põhimõtet, mille kohaselt peavad eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifid olema kulupõhised, on liikmesriikide ülesanne kehtestada vastavalt oma menetlusnormidele määruse nr 2887/2000 artiklis 4 ette nähtud järelevalve menetluses kohaldatav tõendamiskord, sh tõendamiskoormise jaotus teavitatud operaatori tariifidele loa andmise otsuse teinud RRA ja kasutusõiguse saanu vahel, kes on otsuse vaidlustanud.

188 Mis puudutab teiseks RRA sellise otsuse suhtes toimuvas kohtumenetluses, millega antakse luba teavitatud operaatori tariifidele, kohustust tõendada, et on järgitud põhimõtet, mille kohaselt peavad eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifid olema kulupõhised, siis tuleb täpsustada, et määrus nr 2887/2000 ega ERR ei sisalda selle kohta ühtegi sätet.

189 Sellest järeldub, et kuna ühenduse ei näe ette ühtegi normi selle kohta, kellel lasub sellises kohtumenetluses kohustus tõendada, et on järgitud kõnealust põhimõtet, on liikmesriikide ülesanne kehtestada vastavalt oma menetlusnormidele kohaldatav

tõendamiskord, sh tõendamiskoormise jaotus teavitatud operaatori tariifidele loa andmise otsuse teinud RRA ja selle otsuse vaidlustanud isiku vahel.

190 Siinkohal tuleb täpsustada, et seda pädevust, mis on liikmesriikidele jäetud, tuleb teostada kohtuliku kaitse tõhusust ja võrdväärsust puudutavaid ühenduse põhimõtteid järgides.

191 Kohtupraktikast nähtub, et liikmesriigid peavad veenduma, et tõendamiskord ja eelkõige tõendamiskoormise jaotamise eeskirjad, mida kohaldatakse kaebuste puhul, mille esemeks on ühenduse õiguse rikkumist käsitlevad vaidlused, ei oleks esiteks ebasoodsamad kui samalaadsete siseriiklike kaebuste puhul ning teiseks ei muudaks ühenduse õiguskorraga isikutele antud õiguste teostamist praktiliselt võimatuks või ülemäära raskeks (vt 3. veebruari 2000. aasta otsus kohtuasjas C-228/98: Dounias, EKL 2000, lk I-577, punkt 69 ja viidatud kohtupraktika).

192 Eelnevast järeldub, et kolmanda küsimuse punktidele g ja h tuleb vastata, et määrust nr 2887/2000 tuleb tõlgendada nii, et eraldatud kliendiliinijuurdepääsu hinna kujundamise kontrollimenetluses, mida RRA viib läbi vastavalt määruse artiklile 4, lasub teavitatud operaatoril kohustus tõendada, et tema tariifid järgivad tariifide kulupõhisuse põhimõtet. Seevastu on liikmesriikide ülesanne kehtestada tõendamiskoormise jaotus teavitatud operaatori tariifidele loa andmise otsuse teinud RRA ja kasutusõiguse saanu vahel, kes on otsuse vaidlustanud. Samuti on liikmesriikide ülesanne kehtestada vastavalt oma menetlusnormidele ja kohtuliku kaitse võrdväärsuse ja tõhususe põhimõtet järgides tõendamiskoormise jaotamise kord kohtumenetluses, milles vaidlustatakse RRA otsus, millega antakse luba teavitatud operaatori eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifidele.

Kohtukulud

193 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule märkuste esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (neljas koda) otsustab:

1. **Investeeritud kapitaliga seotud intressid ja kliendiliini rajamisel kasutatud põhivara kulum kuuluvad kulude hulka, mida tuleb arvesse võtta vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 2887/2000, mis käsitleb eraldatud juurdepääsu kliendiliinile, artikli 3 lõikes 3 ette nähtud põhimõttele, mille kohaselt peavad eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifid olema kulupõhised.**

2. **Määruse nr 2887/2000 artikli 3 lõikes 3 ette nähtud põhimõtte kohaldamisel, mille kohaselt peavad eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifid olema kulupõhised, peavad riigi reguleerivad asutused teavitatud operaatori kulude arvutamise aluse kindlaksmääramisel arvesse võtma tegelikke kulusid, st teavitatud operaatori poolt juba tehtud kulutusi, ja eeldatavaid kulusid, mis põhinevad vajaduse korral võrgu või selle teatavate osade asendamise kulude hinnangul.**

3. **Määruse nr 2887/2000 artikli 4 lõike 2 punkti b kohaselt võib riigi reguleeriv asutus nõuda teavitatud operaatorilt asjakohast teavet neid kulusid**

tõendavate dokumentide kohta, mida võetakse arvesse põhimõtte kohaldamisel, mille kohaselt peavad eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifid olema kulupõhised. Kuna ühenduse õiguses ei ole sätet, mis käsitleks kontrollimisele kuuluvaid raamatupidamisdokumente, on üksnes riigi reguleeriva asutuse pädevuses vastavalt kohaldatavale õigusele uurida, kas esitatud dokumendid on kuluarvestuse seisukohast kõige sobivamad.

4. Ühenduse õigus ei välista võimalust, et juhul, kui selle põhimõtte kohaldamisel, mille kohaselt peavad eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifid olema kulupõhised, puuduvad täielikud ja arusaadavad raamatupidamisdokumendid, teevad riigi reguleerivad asutused kulud kindlaks alt-üles või ülalt-alla analüütilist mudelit kasutades.

5. Määruse nr 2887/2000 artikli 1 lõikega 4 liikmesriikidele antud võimalus võtta vastu üksikasjalikke siseriiklikke meetmeid ei tohi muuta kohaldamatuks põhimõtet, mille kohaselt peavad eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifid olema kulupõhised, nagu on sätestatud kõnealuse määruse artikli 3 lõikes 3.

6. Määruse nr 2887/2000 artikli 4 lõigetest 1 ja 2 tuleneb, et kui riigi reguleerivad asutused kontrollivad teavitatud operaatorite eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariife nimetatud määruse artikli 3 lõikes 3 sätestatud hinnakujunduse põhimõtte alusel, siis on neil ulatuslik pädevus, mis hõlmab nende

tariifide erinevate aspektide hindamist ning seda kuni hindade, st väljapakutud tariifide muutmiseni. See ulatuslik pädevus hõlmab ka teavitatud operaatorite kantud kulusid, nagu investeeritud kapitaliga seotud intressid ja põhivara kulum, kulude arvutamise alust ning nende raamatupidamisliku tõendamise mudeleid.

7. Üksnes liikmesriikide pädevuses on oma menetlusautonoomia raames ja kohtuliku kaitse võrdväärsuse ja tõhususe põhimõtet järgides kindlaks määrata pädev kohus, kohtuvaidluse laad ning sellest tulenevalt kohtuliku kontrolli teostamise kord riigi reguleeriva asutuse otsuste puhul, mis käsitlevad loa andmist teavitatud operaatorite eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifidele. Sellises olukorras peab liikmesriigi kohus tagama, et määrusest nr 2887/2000 tulenevaid kohustusi seoses eraldatud juurdepääsuga kliendiliinile täidetakse nimetatud määruse artikli 3 lõikes 3 sätestatud hinnakujunduse põhimõttega kooskõlas oleva korra kohaselt ning see toimub läbipaistvatel, õiglastel ja mittediskrimineerivatel tingimustel.

8. Määruse nr 2887/2000 artikli 4 lõige 1 koostoimes nõukogu 28. juuni 1990. aasta direktiivi 90/387/EMÜ telekommunikatsiooniteenuste siseturu loomise kohta avatud võrgu pakkumise kaudu (mida muudeti Euroopa Parlamendi ja nõukogu 6. oktoobri 1997. aasta direktiiviga 97/51/EÜ) artikli 5a lõikega 3 nõuab, et liikmesriikide kohtud tõlgendaksid ja kohaldaksid kaebuste esitamist reguleerivaid siseriiklikke menetlusnorme nii, et riigi reguleeriva asutuse otsust, mis käsitleb eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifidele loa andmist, oleks võimalik kohtus vaidlustada mitte ainult sellise otsuse adressaadiks oleval ettevõtjal, vaid ka kõnealuse määruse tähenduses kasutusõiguse saanutel, kelle õigusi otsus võib mõjutada.

9. Määrust nr 2887/2000 tuleb tõlgendada nii, et eraldatud kliendiliinijuurdepääsu hinna kujundamise kontrollimenetluses, mida riigi reguleeriv asutus viib läbi vastavalt määruse artiklile 4, lasub teavitatud operaatoril kohustus tõendada, et tema tariifid järgivad tariifide kulupõhisuse põhimõtet. Seevastu on liikmesriikide ülesanne kehtestada tõendamiskoormise jaotus teavitatud operaatori tariifidele loa andmise otsuse teinud riigi reguleeriva asutuse ja kasutusõiguse saanu vahel, kes on otsuse vaidlustanud. Samuti on liikmesriikide ülesanne kehtestada vastavalt oma menetlusnormidele ja kohtuliku kaitse võrdväärsuse ja tõhususe põhimõtet järgides tõendamiskoormise jaotamise kord kohtumenetluses, milles vaidlustatakse riigi reguleeriva asutuse otsus, millega antakse luba teavitatud operaatori eraldatud kliendiliinijuurdepääsu tariifidele.

Allkirjad